

**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Qvæstio XVI. De consequentibus vnionem, quantum ad ea quæ
conueniunt Christo secu[n]dum esse, & fieri in duodecim articulos diuisa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

Cyril.
August.Psal. 4.
Basil.

fuisse indignatum. Cyril. verolib. 2. c. 28. dicit fuisse commotum, & non tantum verbis, sed etiam signis ostendisse, se indigne ferre. Aug. etiam enarrat. 2. in Psal. 68. ita exponit: Id est, non patienter tuli, quos sic corripui. Verum est, hæc omnia potius intelligi de hoc affectu, prout esse potest in voluntate: concomitanter verò etiā de passione appetitus intelligi possunt, nam Christus operabatur modo humano in ijs, quæ nec indecentiam, neq; peccatum includunt, cuiusmodi, vt dixi, est hic affectus iræ. De quo Psal. 4. dicitur: Irascimini, & nolite peccare, vbi Basil. inquit, iram esse vtilem cōtra eos, qui iniuste agunt. Neq; hic occurrit alia difficultas.

ARTICVLVS X.

Virum Christus simul fuerit viator, & comprehensor.

99
3. dist. 14.
ar. 2. & d.
18. ar. 2. Et
ver. q. 26
ar. 10. & q.
29 ar. 6.
Et quodlib.
11 q. 2. ar. 1.
Et opus. 3.
238 & opus.
18 c. 7.
Epist. 56.
ante med.
tom. 2.

AD decimum sic proceditur. Videtur, quod Christus non fuerit simul viator & comprehensor. Viatori enim competit moueri ad finem beatitudinis, comprehensori autem competit in fine quiescere. Sed non potest eidem simul conuenire, quod moueatur ad finem, & quod quiescat in fine. Ergo non potuit simul esse, quod Christus esset viator & comprehensor.

2. Præterea, Moueri ad beatitudinem, aut eam obtinere, non competit homini secundum corpus, sed secundum animam: vnde Augustinus dicit in epistola * ad Dioscorum, quod ad inferiorem naturam, quæ est corpus, redundat ab anima, non beatitudo, quæ propria est fruentis, & intelligentis, sed plenitudo sanitatis, id est, incorruptionis vigor. Sed Christus, licet haberet corpus passibile, tamen secundum mentem plene Deo fruebatur. Non igitur Christus fuit viator, sed purus comprehensor.

3. Præterea, Sancti quorum anime sunt in celo, & corpora in sepulchris, fruuntur quidem beatitudine secundum animam, quamuis eorum corpora morti subiaceant: tamen non dicuntur viatores, sed solum comprehensores. Ergo pariter, licet corpus Christi fuerit mortale, quia tamen mens eius Deo fruebatur, videtur, quod fuerit purus comprehensor, & nullo modo viator.

Sed contra est, quod dicitur Hierem. 14. Quare colonus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum.

Respondetur dicendum, quod aliquis dicitur viator, ex eo quod tendit in beatitudinem: comprehensor autem dicitur ex hoc, quod iam beatitudinem obtinet, secundum illud 1. Corin. 9. Sic currite, vt comprehendatis, & Ph. 1. 3. Sequor autem, si quomodo comprehendam. Hominis autem beatitudo perfecta consistit in anima, & corpore, vt in secunda Parte habitum est. In anima quidem, quantum ad id quod est ei proprium secundum quod mens videt, & fruatur Deo. In corpore vero secundum quod corpus resurget spirituale, & in virtute, & gloria, & in incorruptione: vt dicitur 1. Cor. 15. Christus autem ante passionem secundum mentem plene videbat Deum: & sic habebat beatitudinem, quantum ad id, quod est proprium anime, sed quantum ad alia deerat ei beatitudo: quia & anima eius erat passibilis & corpus passibile, & mortale: vt ex supra dictis patet. Et ideo simul erat comprehensor, in quantum habebat beatitudinem propriam anime: & simul viator, in quantum tendebat in beatitudinem, secundum id quod ei de beatitudine deerat.

Ad primum ergo dicendum, impossibile est moueri ad finem, & quiescere in fine secundum idem. Sed secundum diuersa nihil hoc prohibet: sicut aliquis homo simul est sciens, quantum ad ea, quæ iam nouit: & addiscens, quantum ad ea, quæ nondum nouit.

Ad secundum dicendum, quod beatitudo principaliter, & proprie consistit in anima, & secundum mentem: secundario tamen, & quasi instrumentaliter requiruntur ad beatitudinem corpora bona: sicut etiam Philosophus dicit in 1. Ethic. * quod exteriora bona organice deferunt beatitudini.

Ad tertium dicendum, quod non est eadem ratio de animabus Sanctorum, & de Christo, propter duo. Primum quidem, quia anime Sanctorum non sunt passibiles, sicut fuit anima Christi. Secundo, quia corpora non agunt aliquid, per quod in beatitudinem tendant, sicut Christus secundum corporis passionem in beatitudinem tendebat, quantum ad beatitudinem corporis.

COMMENTARIVS.

QUAMQVAM D. Thomas duo in hoc articulo complectatur, quorum alterum, scilicet, esse comprehensorem, ad perfectionem pertinet; alterum verò, scilicet, esse viatorem, potius videtur supponere defectum, vel imperfectionem: tamen hoc posterius solum est, quod ad præsentem questionem attinet, vbi de defectibus agimus. Vtramq; vero conditionem coniunxit D. Thom. quia alterius difficultas ex altera nascitur.

Respondet ergo, Christum fuisse comprehensorem secundum animam; viatorem verò in quantum illi deerat corporis beatitudo. Circa quam veritatem nihil nobis disputandum superest. Quod enim Christi anima videret Deū à principio sue creationis, supra latè ostendimus. q. 10. quod autem Christi corpus fuerit passibile, & dotibus gloriæ caruerit, in q. 14. demonstratum est. Et ex his duobus constat fuisse comprehensorem, & viatorem. Infra etiam ostendimus, fuisse in statu merendi sibi, & alijs, quod est proprium munus viatoris. Cætera leguntur in D. Thom. nam litera eius expositione non indiget. Solum in argumento sed contra, notetur testimonium Ieremias 14. Quare colonus factus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum? In sensu enim omnino proprio, & literaliter non satis probat conclusionem: quia vel non est sermo de Christo Domino, sed de Deo, vt sic, qui per metaphoram colonus, vel viator dicitur, quatenus suum populum delebat: vel certe, si de Christo intelligatur, vt Hieron. indicat, non est ibi sermo de viatore eo modo, quo Theologil loquuntur, sed in propria & communi significatione. Significat enim, vt dicit Hieron. Christum futurum fuisse peregrinum in terra, & paruo tempore terrę vsurum hospitio. Ex hoc vero sensu sumptum Theologi probabile argumentum, ille enim est viator in ordine ad meritum, qui hoc modo peregrinatur super terram, vt ad Hebr. 11. Paulus indicauit.

QUESTIO XVI.

E De consequentibus vnionem, quantum ad ea quæ conueniunt Christo secundum esse & fieri, in duodecim articulos diuisa.

Einde considerandum est de his, que consequuntur vnionem. Et primo, quantum ad ea, quæ conueniunt Christo secundum se. Secundo, de his quæ conueniunt Christo per comparationem ad Deum Patrem. Tercio, de his, quæ conueniunt Christo per comparationem ad nos.

Circā

Circa primum, duplex consideratio occurrit. Prima A quidem de his, qua conveniunt Christo secundum esse, & fieri. Secunda de his, qua conveniunt Christo secundum rationem unitatis.

Circa primum queruntur duodecim.

Primo, utrum hac sit vera, Deus est homo.

Secundo, utrum hac sit vera, Homo est Deus.

Tertio, utrum Christus possit dici homo Dominicus.

Quarto, utrum ea, qua conveniunt filio hominis, possint predicari de Filio Dei, & e contrario.

Secundo, utrum hac sit vera, Filius Dei factus est homo.

Septimo, utrum hac sit vera, Homo factus est Deus.

Octavo, utrum hac sit vera, Christus est creatura.

Nono, utrum hac sit vera, Iste homo, demonstrato Christo, B incepit esse vel fuerit semper.

Decimo, utrum hac sit vera, Christus, secundum quod homo, est creatura.

Vndecimo, utrum hac sit vera, Christus secundum quod homo, est Deus.

Duodecimo, utrum hac sit vera, Christus secundum quod homo, est hypostasis, vel persona.

TRACTAT D. Tho. in hac questione de modo verè & propriè, ac sine periculo erroris loquendi in hac materia, quod per duodecim articulos profequitur, in quibus de varijs locutionibus, seu propositionibus in particulari disputat. Ut autem, & doctrina eius facilius intelligatur, & tota hæc doctrina ad certa aliqua principia seu capita redigatur, expediens visum est, disputationem quandam præmittere, in qua de communicatione idiomatum, & de generalibus regulis in ea seruandis, differamus. Illis enim cognitis, faciliè erit de singulis propositionibus iudicare.

DISPUTATIO XXXV

In tres sectiones distributa.

De communicatione idiomatum.

Communicatio idiomatum vox est à Græcis Patribus desumpta, quæ Latine idem significat, quod proprietatū seu attributorum diuinorum, & humanorum, inter Deum, & hominem mutua prædictio: quia enim in hoc mysterio naturæ diuinæ & humanæ in vnam conueniunt personam, D inde consequenter effectum est, vt diuina de homine, & humana de Deo prædicentur. De hac igitur idiomatum communicatione primo videndum est, quæ, & qualis sit. Deinde, quomodo sit exercenda.

SECTIO. I.

Quæ & qualis idiomatum communicatio ex mysterio Incarnationis consecuta sit.

Hæretici sicut infundamēto, id est, in ipso mysterio explicando, errarunt, ita consequenter in communicatione idiomatum exponenda decepti sunt. Nestoriani enim negantes, veram & substantialem vnionem inter Deum & humanam naturam factam esse, consequenter negarunt, veram & propriam communicationem idiomatum ex illa esse secutam: & ideo, vel illam omnino rejiciebāt, vel errè impropiè, & abusiue illam explicabant: à quibus non longe distant nonnulli scholastici, qui (vt Bonau. in 3. d. 7. art. 1. q. 1. & Scot. q. 1. referunt) dixerunt, Deum non propriè dici hominem in recto, sed in obliquo, vt ipsi aiebant, id est, non est homo, sed habet hominem: quod est, re ipsa negare veram communicationem idiomatum, quia inde euidenter fit, nō posse verè dici, Deus est homo, sicut non potest dici, Deus est humanitas, licet habeat humanitatem neque homo potest dici vestis, licet habeat vestem. Si autē illud non verè dicitur, ruit tota communicatio idi-

Fr. Suarez Tom. 1.

omatum, quia in illa veritate fundatur. In quo malè etiam audit Durand. sed quia ille, nec veritatem, nec proprietatem negat, commodius illius sententiam tractabimus, explicantes primum articulum D. Th. Secundo Eutyches, & alij omnes, qui confundunt naturas, varijs modis in hoc errare potuerunt, iuxta diuersos modos sentiendi in illo errore, vt faciliè ex ijs, quæ suprà, q. 2. relata sunt, intelligi potest: & ideo inutile cenſeo in illis referēdis immorari. Error verò hæreticorum huius temporis prætermitti hoc loco non potest. Illi enim ita exponunt hanc communicationem idiomatum, vt consistere dicant in reali communicatione attributorum naturæ diuinæ, factæ humanæ naturæ: imò in hac dicunt consistere totum incarnationis mysterium. Vnde inferunt per hanc communicationem, non solum prædicari diuina attributa de homine, sed etiam de ipsa humanitate, quam vocant omnipotentem, omniscientē, omnipresentem, vt suprà etiam q. 14. indicauimus. Non explicant autem hi hæretici, an hæc communicatio mutua sit, id est, an similiter proprietates humanitatis communicantur realiter naturæ diuinæ, quanquam ex ijs, quæ dicunt, potius hoc negare, quam affirmare videantur. Neg etiam satis explicant, qualis esse possit illa realis communicatio attributorum Dei ad humanam naturam.

Illis ergo omisis, dico primo. Ex mysterio Incarnationis consecuta est vera, ac propria communicatio idiomatum inter Deum, & hominem. Hæc conclusio simpliciter loquendo, est de fide, vt docent omnes Theologi in 3. d. 4. & 7. & constat ex suprà dictis de hoc mysterio, ostendimus enim, verè ac propriè Deum esse hominē factum, & vnum & eundem esse Deum & hominem: & ex dicendis statim in conclusione tertia hoc amplius constabit.

Dico secundò. Hæc communicatio idiomatum non consistit in reali communicatione attributorū Diuinitatis facta humanitati: vnde multo minus mysterium ipsum Incarnationis potest in illa communicatione consistere. Hanc conclusionem etiam cenſeo esse de fide. Primo, quia vel hæc communicatio attributorū intelligitur esse per aliqua dona accidentalia, vel quia ipsamet substantia attributa Dei, per se formaliter communicantur humanitati. Si primum dicatur, primo inciditur in errorem Nestorij, quia iam nō ponitur substantialis, sed accidentalis vnio. Secundò falsum est dicere ipsamet attributa Dei verè prædicari de humanitate, quia non prædicabūtur, nisi participationes quædam illorum attributorum: nam per creatam participationē omnipotentiz, non potest verè dici humanitas omnipotens eo modo, quo Deus ipse omnipotens est, vt apertè cōstat, quia neq; ab æquali perfectione sumpta erit illa denominatio. Et simile est de alijs attributis. Quocirca, quamuis secundum veram & Catholicā doctrinam ex vnione substantiali humanitatis ad Deum, in qua hoc mysterium consistit, secuta sint in humanitate eximia dona, per quæ diuinas perfectiones participat: tamen communicatio idiomatum propria ac vera, quam fides docet, non consistit in his donis, neq; in prædicationibus ab illis desumptis, quia illa sunt dona creata, & nō sunt ipsa essentialia & increata attributa Dei, quæ tamen prædicari debent de homine in vera idiomatum communicatione, aliàs homo non esset verus Deus, sed tantum per participationem.

Si autem dicatur secundum, scilicet, communicationem hanc esse diuinorum attributorum, prout in se sunt increata, & per essentiam, hoc etiam potest duobus modis explicari. Primo, vel solum dicantur communicari humanitati, quia illi vniuntur tanquā instrumento, per quod diuinitas omnia operatur, & in quo eius sapientia, iustitia, & alia attributa singulari modo relucet. Et hoc totum, nec transcendit errorē Nestorij, qui damnatus est, eo quod diceret,

Aaa 2 hanc

Durand.

Eutyches.

Hæretici huius temporis.

Nestoriani

Bonau.
Scot.

hanc vnionem factam esse per energiam, seu dignitatem: nec sufficit, vt verè ac propriè dici possit humanitas omnipotens, & similia. Quia licet principale agens vtatur instrumento, non propterea propria perfectio principalis agentis potest verè ac propriè de ipso instrumento prædicari. Secundo modo posset hoc ita intelligi, vt ipsa essentialia attributa diuinitatis ita vniantur humanitati, vt illam constituat formaliter sapientem, omnipotentem, &c. Et hoc in primis est incidere in errorem Eutycheris, quia esset vnio in natura, cum diuinitas vniretur humanitati per modum formæ. Deinde est planè impossibile: tum quia generaliter impossibile est, diuinam perfectionem, prout in se est, informare naturam creatam: tum etiã, quia quibusdam diuinis attributis specialiter repugnat, hoc modo formaliter communicari, aut prædicari de humanitati: quomodo enim dici potest humanitas actus purus, aut æterna sine principio? Corpus etiam Christi mortuū, manifeste hypostaticè vnium, & tamen tunc non erat capax sapientiæ, iustitiæ, aut similibus attributorum: & tempore vitæ mortalis non fuit illi communicata impassibilitas, immortalitas, & similia: non ergo requirit vnio hypostatica hanc communicationem omnium attributorum Dei: ergo neque aliquorum, vel vnus tantum. Cum enim Diuina attributa in re idè sint, & vnum sit de essentia alterius, fieri non potest, vt vnum formaliter communicetur sine alijs, dicto genere communicationis: sicut non potest humanitas esse omnipotens, nisi etiam sit infinitè perfecta; infinitè sapiens, &c. Et confirmatur primò, quia, si vnio hypostatica confisteret in hac communicatione attributorum, potius facta esset vnio in natura, quàm in persona, quia hæc attributa diuina ad naturam & essentiam Dei pertinent. Vnde fit vltèrius, non magis vnā personam esse incarnatam, quam aliam: sit etiam, omnes tres personas diuinas inter se hypostaticè vniri, quia omnia attributa diuina illis tribus personis, formaliter communicantur, quæ omnia sunt absurda, & hæretica. Confirmatur secundo, quia cum hæc vnio naturarum, & communicatio idiomatum mutua sit, sequitur, etiam naturam humanam formaliter communicare suas proprietates nature diuine, atq; adeo Diuinitatem per hanc vnionem factam esse mutabilem, mortalem, finitam, &c. Quæ etiam hæretica sunt, vnde August. ser. 195. de tempore, dicit, nullam vnquam hæresim ausam esse dicere, omnia, quæ erant Diuinitatis, in humanitatem, & quæ humanitatis erant, in Diuinitatem esse transfusa: nam hoc modo exinanita esset veritas; substantia, & in aliud esse mutata. Quod si fortasse dicant, Diuinitatem esse formam humanitatis, non verò è contrario, & ideo attributa diuina denominare humanitatem, non verò è contrario, iam planè concedunt compositionem vnus naturæ ex vtraq; Sequitur etiam ex illa euasione, Deum non esse hominem, neq; mortuum, quando quidem dicunt, naturam humanam non communicare Deo sua attributa: vel necesse est, vt fateantur alium modum communicationis idiomatum, quinò sit ipsarum naturarum inter se se, sed respectu eiusdem personæ, E quod verissimum est.

Dico ergo tertio. Vera communicatio idiomatum, quæ ex mysterio Incarnationis secuta est, tantum in hoc consistit, vt ratione illius vnionis diuina & humana prædicata de eadem persona verè prædicentur. Conclusio hæc in re est de fide certa, duas vero habet partes: altera est affirmans, hunc modum communicationis idiomatum consecutum esse ex hoc mysterio. Et hæc pars constat ex doctrina Conciliorum omnium, & Sanctorum, quos in superioribus præsertim disputat. 7. & 8. explicando ipsum mysterium, latè retulimus: & in Concilio præsertim Ephesino frequenter docetur, & à Cyrillo multis opusculis, & epistolis, quæ de hac materia in eodem

Cb. Eph.
Cyril.

A Concilio referuntur: præsertim in anathematismis & in defensionibus eorum, & lib. 10. Thesaur. cap. 10. Leone Pap. dict. epist. 10. & serm. de Natiuitate & Passione, frequenter. Aug. 1. de Trinit. c. 13. & sæpe alias. Ambr. 2. lib. de Fid. c. 4. & lib. 5. c. 8. Damasc. lib. 3. de Fide. ca. 4. 6. & 11. & constat ex illis Scripturis, quibus supra ostendimus, eundem esse verum Deum, & verum hominem: & alia testimonia in sequentibus afferemus. Ratio verò est, quia, quando duæ formæ vel nature in eodem supposito realiter vniantur de eodem possunt verè prædicari. Vnde fit, vt in ordine ad idem suppositum, seu sub nominibus connotantibus idem suppositum, possint proprietates vnus naturæ de indiuiduo, seu supposito alterius naturæ prædicari. Vt in formis accidentalibus constat, calor enim & albedo, si eadem supposito, v.g. Petro, inhiant, de eodem prædicantur: vnde fit, vt hoc album dicatur calidum, & è conuerso. Sed in hoc mysterio duæ naturæ vniantur substantialiter eidem supposito: ergo nomina significantia illas naturas in ordine ad suppositum, vt sunt, *homo*, & *Deus*, verè prædicabuntur de illo supposito, cui naturas ipsas applicat, ipsi. què in illis subsistere significant: vnde etiam fit, vt vnum de altero inter se verè prædicetur. Quod per syllogismum expositorem facillè colligi potest, nā si Christus est homo, & Christus est Deus: ergo homo est Deus.

Sed duo obijci possunt contra hanc rationem, quia licet nomen significans formam accidentalem, verè prædicetur de supposito seu subiecto talis formæ, quia prædicatur denominatiuè, tamen nomen substantiale, vt est, *homo*, non prædicatur nisi de supposito, quod intrinsece & essentialiter constituitur per illam naturam: quomodo prædicatur *homo*, de Petro: Verbum autem non ita constituitur per humanitatem vt constat.

Secunda obiectio est, quia in hac materia collectio syllogismi expositorii non est formalis, vt patet in simili: *Hic Deus est homo, hic Deus est Pater: ergo Pater est homo*. Quæ illatio nulla est, quia syllogismus non est re vera expositorius, quia medium non est perfecte singulare, ex parte enim suppositorii, pro quibus supponit, est commune multis. Idem autem defectus videtur esse in proposito, nam, sicut hic Deus dicit hanc naturam in multis suppositis, ita Christus dicit idem suppositum sub multis naturis.

Ad primam responderetur, antecedens esse verum in supposito connaturali, & proprio naturæ substantialis, quod non supponitur naturæ, sed ex illa & subsistentia constituitur tale suppositum: at verò in hoc mysterio, suppositum ipsum est per se perfectum, & supponitur humanæ naturæ, per quam non constituitur in esse simpliciter, sed tantum in esse hominis, & hoc satis est, vt possit homo de illo supposito verè prædicari, quia ratio hominis in hoc consistit, vt per humanitatem substantialiter constituitur, illa verò differentia non variat hominis rationem. Exemplum esse potest, quia & substantia corporea & quantitas eius, verè dicitur quanta, quamuis quantitas per se ipsam, substantia vero per quantitatem, illam denominationem suscipiat.

Ad secundam responderetur, factam argumentationem expositoriam, esse optimā & formalem, & exemplum adductū non esse similis formæ: quia, licet Christus sit suppositū multarum naturarum, non tamen supponit pro illis, sed pro eodè indiuisibili supposito, quod in vtraq; natura subsistit, & de illo verè prædicantur termini vtriusq; naturæ, & propterea etiam prædicantur inter se: at verò hic Deus, licet vnā naturā significet, tamen supponit pro distinctis suppositis illius naturæ, de quibus distincta prædicata dici possunt, quæ inter se prædicari non possint.

Secunda pars conclusionis excludit & negat alium modum communicationis idiomatum: & hæc satis probata est ex ijs, quæ contra hæreticos dicta sunt,

sunt, quæ amplius in sequentibus sectionibus confirmantur, & explicabuntur. Adde in sanctis Scripturis & Patribus non doceri alium modum communicationis idiomatum: quia ex ipso mysterio, ut fides illud docet, non potest aliud genus communicationis idiomatum colligi. Sed obijciunt hæretici, Sanctos interdum dicere, maiestatem & gloriam Diuinitatis, aut efficaciam, vel similia attributa communicata esse humanitati. Ita loquitur Leo Papa ser. 1. de Natiu. August. lib. contra Felician. ca. 11. Ruffin. in expositione Symboli; Cyril. li. de Incarnat. Vnig. c. 1. & 2. & lib. 10. Thesau. c. 9. Basil. Psalm. 21. Gregor. Nissen. lib. de Anima. Athanas. in Euangelio, seu cōtione de Sanctissima Deipara; & alij frequenter. Et confirmatur, quia alias hæc communicatio idiomatum non esset vera & realis, sed solum in quadam verborum denominatione consisteret. Respondetur, tria velle docere Sanctos in illis locis, nō omnia in singulis sed modo vnum, modo aliud, pro locorum varietate. Primum est; humanitatem per hanc vñionem esse eleuatam ad tale consortium diuinitatis in eadem persona, ut ratione illius vere dicatur de homine, quidquid ad Dei gloriam & maiestatem spectat: & hæc est vera communicatio idiomatum, quæ à nobis explicata est. Secundum est, illam humanitatem ratione huius vñionis esse dignam summa gloria & honore, & diuina quadam adoratione. Tertium est, ratione huius vñionis communicatas esse humanitati diuinas perfectiones, per eximia quædam dona. Et hunc esse sensum sanctorum Patrum facile constare potest ex citatis testimonijs, & ex Leone Papa, epist. 83. ad Episcopos Palestinos, & Cyril. 12. Thesau. c. 15. & lib. 4. in Ioan. ca. 24. Damasc. lib. 2. cap. 22. & Theod. dialog. vbi refert Gregorium Nissenum, & alios. Ad confirmationem negatur sequela, quia, cum per illas locutiones significetur, vtramq; naturam verè & realiter esse coniunctam eidem supposito, & vnam ac eandem esse personam, quæ per vtramq; naturam operatur, non potest hæc communicatio dici in solis verbis consistere, sed indicare potius veram & realem vñionem, in qua mysterium ipsum positum est.

SECTIO II.

An hæc communicatio idiomatum possit interdum fieri inter abstracta, vel tantum inter concreta.

Ex dictis in sectione præcedenti colligitur primo, vnam naturam non posse de alia verè prædicari in abstracto, quod est de fide certū, quia alias sequeretur confusio naturarū: si enim confusa non sunt, manent duæ: ergo vna non est alia: ergo, cum per terminos abstractos significentur duæ vt distinctæ, & non quatenus vniuntur in eodem supposito, non potest vna prædicari de alia.

Et hinc sequitur secundo, proprietates seu attributa diuinitatis, siue in concreto, siue in abstracto, non posse de humanitate prædicari. Est de fide, & sumitur ex illis Concilijs, in quibus definitur, proprietates vtriusq; naturæ mansisse distinctas & inconfusas, & incommunicabiles alteri naturæ: quæ supra suis locis latè adducta sunt ex Concilio Chalcedon. act. 5. & Ephesino in canonibus seu anathematismis Cyrilli, & ex VI. Syn. act. 4. 11. & 17. & ex Concilio Lateran. sub Mart. I. canone 9. & sequentibus. Leone epist. 10. & alijs. Et ratio colligitur aperte ex dictis, quia humanitas, nec est diuinitas, nec Deus: ergo neque est omnipotentia Dei, neque immensitas, neque etiam omnipotens, neque immensa: quia, cum hæc sint propria & essentialia Dei, & Deitatis, nō possunt verè dici, nisi de re, quæ sit Deus, & Diuinitas. Intelligitur autem hoc de prædicatione propriorum attri-

Fr. Suarez. Tom. 1.

Abutorum Dei, prout sunt in ipso, nam si loquamur de participationibus illorum attributorū communicatis humanitati per dona creata, ab illis rectè potest humanitas denominari, & interdū hæc dominatio fit eisdem nominibus, quæ Deo tribuuntur. Quo modo aliquādo dicitur anima Christi omnipotens vel scire omnia, seu infinita, vt videre licet apud Nicet. cetam lib. 3. Thesau. cap. 38. quæ omnia intelligenda sunt secundum analogiam quandam & singularem excellentiam.

Sed contrā, nam Christi humanitas dicitur esse deificata: ergo etiā potest dici Deus: sicut aqua, quæ calefacta dicitur, etiam dominatur calida. Antecedens constat ex modo loquendi sanctorū, Sophron. 1. Synod. Nazian. nij in illa epist. quæ habetur in VI. Syno. act. 11. Nazian. ora. 42. vbi dicit, Christum esse perfectum, non modo propter diuinitatem, sed etiam propter humanitatem diuinitate delibutam, idemque essetiam, quod id, à quo vncta est, & vt audacter dicam, & probetur, id est, simul Deum: & oratione 51. dicit, imaginem Dei, quæ est in homine. Damasc. fuisse deificatam in Christo Idem Damasc. lib. 3. c. 29. & lib. 4. c. 19. Ob personalem vñionem (ait) & caro deificata, ac Deus facta est, diuinitatisq; cum Verbo sociata dicitur. Respondetur ex D. Tho. infra art. 5. & ex Damasc. lib. 3. c. 27. & lib. 4. cap. 19. per illam locutionem non significari mutationem humanitatis in Deum, seu humanitatem factam esse Deum, sed solum esse Deitati vnitam in persona Verbi, & ideo, cōcesso in hoc sensu antecedenti negatur consequentia. Neque est simile, quod assertur, quia non eodem sensu dicitur humanitas deificata, quo aqua dicitur calefacta: aqua enim formaliter afficitur calore, à quo denominatur calida, humanitas verò non formaliter afficitur deitate, sed solum ratione dispensationis, vt ait Damasc. id est, vñionis personalis, deificata dicitur. Vlla verò locutio Nazian. quia inquit, humanitatem esse factā id à quo vncta est, sano modo interpretanda est in sensu causali: quia scilicet, ita est vnita diuinitati, vt idem, qui est Deus, sit etiam homo ratione illius vñionis: & idem est sensus Damasceni.

Tertio colligitur ex dictis in eadem sectione præcedenti, proprietates humanitatis, neq; in abstracto, neq; in concreto, posse propriè prædicari de diuinitate in abstracto sumpta. Est conclusio eodem modo certa, & ex eisdem principijs & testimonijs probanda quibus præcedens: nam hæc duo mutuo se consequuntur, & ita simul traduntur semper à Patribus. Et ratio est eadē, quia diuinitas non est humanitas: ergo, licet humanitas sit passibilis, creata & finita, & c. nō propterea potest diuinitas, passibilis, creata, finita, & c. denominari: similiter diuinitas non est homo: ergo proprietates, quæ conueniunt homini in concreto, non possunt de diuinitate ipsa prædicari: antecedens est communis Theologorum sententia in 3. dist. 8. vbi specialiter Bonau. & Ricard. art. 1. q. 3. & colligitur etiam ex D. Tho. infra art. 5. & expressius ex Damasc. lib. 3. c. 11. & Nicet. lib. 3. Thes. cap. 38. Et ratio est, quia diuinitas in abstracto significata ex vi modi significandi non supponit pro persona: ergo in illa propositione, Diuinitas est homo, ex modo significandi non indicatur coniunctio naturarum in vna persona, sed potius confusio illarum inter se: præsertim, quia prædicatum, homo, applicat suum formale significatum ad ipsam diuinitatem secundum se: consequentia verò per se clara est, quia proprietates hominis, solum possunt de illa re verè & propriè dici, quæ verè & propriè est & dicitur homo. Et confirmatur inductione, nam omnes istæ locutiones falsæ sunt, Diuinitas est risibilis, seu est mortalis, vel passiva est, aut mortua, vt aperte docent Damasc. supra, Damasc. & cap. 4. 6. & 10. & Nicet. supra & cap. 33. D. Thom. & alij Theologi citatis locis: in his enim omnibus in proprio sensu significatur, ipsi Diuinitati secundum se, & ratione sui, illa omnia conuenire, quod tamen hæreticum est. Antecedens constat ex modo signi-

Aaa 3

lican-

Conc. Chal.
Conc. Eph.
Cyril.
VI. Synod.
Conc. Lat.
Leo Papa.

Bonau.
Damasc.
Ricard.
Damasc.
Nicet.

Damasc.
Nicet.
D. Thom.

ficandi, & supponendi termini abstracti, & præsertim, quando ex parte prædicati ponitur terminus connotatiuus. Propter quam rationem hæc est falsa, & hæretica, *Deitas generat*, quia generatio tribuitur ipsi diuinitati secundum se.

Obuio.

Sed contra, quia verè dicitur, *Deitas est incarnata*, ergo verè dicitur: *est homo*, ideo enim Verbum est homo, quia est incarnatum. Antecedens vero latè tractatè est supra, disputatione 7. sectione 2. in fine, ex varijs Patribus, & Concilijs, & eandem locutionem habet Sophron. sæpè citata epistola, & Fulgen. quæstione 2. ad Ferrandum Diaconum, & Petrus Diaconus lib. de Incarna. cap. 2. Simile argumentum sumitur ex hac locutione. *Diuinitas assumpsit humanitatem*, ideo enim Verbum est homo, quia humanitatem assumpsit: illam vero locutionem admittit

D Thom Magist.

D. Thomas supra quæstion. 3. artic. 2. ad primum, & alij Theologi cum Magistro in 3. distincti. 5. & super dictum articulum D. Thom. citauimus plura loca Sanctorum ita loquentium. Confirmatur primo, quia Fulgent. dicta responsio. 2. ad Ferrandum ex professo defendit hanc locutionem, *Deitas est passus*, quia *Deitas*, inquit, *est Deus*, & Ecclesia etiam canit, *Mors mortua tunc est in ligno*, quando mortua vita fuit. Confirmatur secundo, ratione insinuata à Fulgentio, quia *Deus est mortuus*, & *Deus est deitas*, ergo *deitas est mortua*. Similiter, Verbum est homo, & Verbum est diuinitas, ergo diuinitas est homo. Si enim syllogismo expositorio supra concludebamus verè dici Deum esse hominem, & fuisse mortuum. Respondetur ad principale argumentum, illas propositiones, diuinitas est incarnata, vel assumpsit humanitatem, iam supra à nobis expositas, solum significare diuinitatem substantialiter esse coniunctam humanitati, non tanquam suppositum, seu proprium terminum illius, sed tanquam naturam eiusdem suppositi: & ideo negatur consequentia: non enim, quidquid vnitur humanitati, fit homo, sed quod vnitur per modum suppositi illius & ideo non sunt similes consequentiæ, quæ illi afferuntur, quia nõ eodem sensu dicitur incarnari, vel assumere de Verbo, & de diuinitate, vt explicatum est. Ad primam confirmationem respondetur, illam locutionem Fulgentij in rigore non esse veram, ipse vero locutus est in sensu identico, & semper addit aliquam determinationem, scilicet diuinitas secundum carnem passa est. Illa vero locutio, *Mors mortua tunc est in ligno, quando mortua vita fuit*, metaphorica etiam est: nomine enim vitæ significatum est Verbum ipsum seu Deus. Ad secundam confirmationem negantur illæ illationes, nam licet Deus dicatur sua deitas propter summam identitatem, tamen in ratione & modo significandi, & supponendi distinguuntur: & hoc satis est, vt in illis argumētis varietur sensus identicus in formalem, & mutetur appellatio, vt dialectici dicunt: & ideo neganda est veraque consequentia, sicut in simili forma manifestè patet, non enim sequitur, Pater, vel Deus generat, Pater, vel Deus est deitas, ergo deitas generat, propter eundem defectum.

Responsio.

Quartò sequitur diuinitatem in abstracto non prædicari propriè, & formaliter de homine, atque adeo nec proprietates eius, etiam in abstracto, seu formaliter sumptas: quanquam in sensu identico, illa propositio, *Christus, vel hic homo est Deitas*, admitti possit. Ratio prioris partis constat ex præcedentibus, quia, cum abstracta ex modo suæ significationis non supponant pro supposito, neque etiam propriè significant coniunctionem naturarum in eodem supposito, quæ est fundamentum huius communicationis idiomatum, ideo, &c. posterior vero pars ita colligi potest: nam Verbum est deitas: & Verbum est Christus, seu hic homo: ergo Christus, seu hic homo est deitas. Hoc enim consequens potest optimè in sensu identico verificari, sicut antecedens: cuius

ratio est, quia subiecta solènt stare materialiter, & ideo Christus, seu hic homo ex parte subiecti, sumitur pro ipso supposito Verbi, de quo verè dicitur, quod sit sua deitas: & propter hanc causam magis concedi potest hæc, *homo est Deitas*, quam, *Deitas est homo*: Vt tamen, quia hæc locutio non est propria, nec formalis, non est extendenda, neque assumenda ad concludendas alias propositiones, quæ sensum formale faciunt, & ideo falsæ sunt, vt in simili dictum est.

Vltimo tandem sequitur humanitatem & eius proprietates in abstracto sumptas, non posse verè prædicari de Deo. Hoc constat ex dictis, quia neque in sensu formali, neque in identico, Deus, aut Christus est humanitas: vnde fit etiam in rigore has locutiones esse falsas, *Christus est anima*, vel *est caro*, vel *est anima & caro*, etiam simul sumptæ, propter eandem rationem. Quod si aliquando huiusmodi locutiones inueniuntur apud Patres, vt, verbi gratia, apud Augustin. tractat. 47. in Ioan. & alios, sunt locutiones figuratæ, & per Synecdochen pars sumitur pro toto, iuxta illud Ioan. 1. *Verbum caro factum est*, vt notat idem August. 2. de Trinit. cap. 6. Fit etiam ex eodem principio, nec partes integrales posse prædicari de Deo, aut Christo, vt si dicas *Est caput, est manus*, &c. Tam quia hæc significant in rigore per modum abstractorum: tum etiam, quia huiusmodi partes non solent verè prædicari de toto supposito, nisi de nominatiuè. In quo errauit Vicleph, introducens in hoc mysterio absurdas locutiones, vt tractat Vvalden. libro. 1. De Crinalis fidei antiquæ. cap. 40 & 41.

Solent verò hic peculiariter dubitari: an hæc locutio in rigore vera sit, *Christus est diuinitas & humanitas simul sumptæ*, nam sigillatim, seu diuim, iam ex dictis satis constat, non posse vtramque naturam verè prædicari de Christo: & in hoc sensu refertur illa propositio inter errores Vicleph, & Ioan. Hus, in Concilio Constantiensis, sess. 1. & 15. in hoc enim sensu illi æstrebant illam propositionem, vt Vvalden. supra refert cap. 42. Male ergo nonnulli propter huiusmodi Concilij testimonium damnant illam propositionem, vt erroneè, etiam in sensu coniuncto, seu complexiuè, vt aiunt, quia Concilium nihil de hoc dixit, & à Catholicis illa propositio admittitur, vt à Gre. in 1. d. 18. q. 2. ad 18 & VVald. supra, & in Patribus reperitur locutiones non ad modum dissimiles. Et in Concilio Arelatensi III. can. 1. habetur hæc locutio, *Dua nature in Christo sunt Deus & homo*. Leo Papa epist. 11. dicit, *Verbum, caro, & anima, sunt vnus Christus*, & Augustin. enchirid. cap. 38. *Vtrique substantia, diuina, scilicet, & humana sunt vnus Filius Dei*. Et Bernardus eodem modo loquitur. Damasc. lib. 3. cap. 19. & Bernardus lib. 5. de Considerat. ad Eugen. imo & VI. Synod. act. 18.

Dices hos Sanctos debere explicari in sensu causali scilicet, Christus est duæ naturæ, id est, constat duabus naturis. Sed contra primò, quia eadem ratione posset Christus dici sua humanitas, in sensu causali quia constituitur humanitate. Secundo, quia si illa admittitur in sensu causali, cur non etiam in identico? quia de quolibet homine verè dici potest in sensu identico, quod sit sua humanitas, & substantia simul sumptæ: & vniuersè constat, nullum compositum distinguere componentibus simul sumptis. Christus autem est compositum quoddam ex diuinitate, & humanitate. Dicendum est ergo, si Christus sumatur pro solo supposito, illam propositionem non esse veram, sed omnino falsam, vt per se constat, quia illud suppositum est distinctum ab humanitate, quam in se, & per se non includit: si autem Christus sumatur pro toto composito ex natura diuina & humana, sic, licet locutio illa sit impropria, tamen in sensu identico non est falsa. Neque enim ex illa inferri possunt propositiones, quas aliqui inferunt, scilicet quod Christus non sit diuinitas, & similes: scilicet hoc modo argumentando, Diuinitas non

non est Diuinitas, & humanitas, Christus est Diuinitas & humanitas: ergo Christus non est diuinitas. Huiusmodi enim argumētationes nihil valēt, quia variatur acceptatio, & suppositio illius termini, Christus, & patet defectus in simili forma, Diuinitas non est persona composita, Christus est persona composita: ergo Christus non est Diuinitas, quæ consequutio nulla est, cuius ratio latius patebit ex dicendis sect. 4. Nihilominus tamen illa locutio, etiam in hoc sensu, non est simpliciter vsurpanda: non solū, quia impropria est, sed etiam, quia est valde ambigua, & in aliquo sensu potest errorem generare. vel ergo videtur, vel nō sine sufficēti explicatione proferatur.

SECTIO III.

Quomodo diuina attributa in concreto predicanda sunt de Christo, seu de homine.

HAE quæstio expediri facile potest ex principio, & fundamento posito in sectione prima, ex quo colligendæ sunt regulæ vniuersales, quæ in huiusmodi locutionibus seruandæ sunt.

1. Regula. Dico ergo primò, Deum & attributa eius simpliciter prædicari de Christo, & de homine, absolute seu substantialiter prædicatione, vera ac propria. Hæc conclusio in re ipsa est de fide, quia de fide est, hunc hominem Christum, esse Deum, & consequenter esse omnipotentem, æternum, &c. Videantur dicta sectione prima, & ibi citata, & circa articulum secundum D. Thomæ, nonnulla addemus de proprietate & qualitate harum locutionum.

2. Regula. Et hinc colligitur secūda vniuersalis regula. Quidquid essentialiter dicitur de Deo, & quidquid essentialiter, vel personaliter dicitur de Filio, seu Verbo Dei, simpliciter & absolute prædicatur verè de hoc homine Christo. Est etiam in re ipsa de fide: nam continetur in præcedenti, & in illis locis Scripturæ, in quibus Christo tribuuntur, quæ sunt Filij Dei naturalis propria, vt patet ad Heb. 1. & 2. & Ioan. 8. vbi Christus dicit, *Antequam Abraham fieret, ego sum.* & in alijs, quæ latè citauimus supra, agentes de Christi Diuinitate, & tradunt Patres omnes supra citati, Concil. Ephes. can. 4. VI. Synodus act. 11. & 18. Lateran. sub. Mart. I. consultatione. 5. can. 4. Leo Papa epistol. 10. n. 83. August. lib. 1. de Trinit. cap. 7. & seq. Fulg. de Fide ad Petrum. cap. 2. Nazian. orat. 51. & 52. Cyril. lib. 12. Theof. ca. 15. Damasc. lib. 3. cap. 4. 6. & 11. Et ratio est supra tacta, quia Christus est Verbum Dei, seu verus est de proprijs prædicatis personalibus Patris, vel Spiritus sancti, quia, cum verbum non sit Pater, nec Spiritus Sanctus, etiam Christus, seu hic homo, non est Pater, nec Spiritus sanctus: & consequenter neque illa notionalia prædicata, quæ ita sunt propria Patris vel Spiritus sancti vt non conueniant Verbo possunt verè de Christo, aut homine prædicari.

3. Regula. Dico terciò, Diuinitas, seu attributa eius non possunt prædicari de Christo, seu homine denominatione, propria denominatione accidentali. Hanc etiam regulam quoad rem ipsam existimo certam, & de fide, directè enim excludit errorem Nestorij, qui solum ponebat vnionem accidentalem. Et explicatur in particularibus locutionibus, in Concilio enim Ephesino damnatur hæc vox *θεωσέως*, id est, *Deifera*, tanquā propria Nestorianorū, quia per illam denominationem tantum prædicatur Deus de homine: & significatur, supponi hominem constitutum & subsistentem, qui in se ferat Deum, vnde indicat distinctionem suppositorum, & vnionem accidentalem, & ideo Damasc. lib. 3. cap. 12. & Athanas. in serm. de sanctis. Deip. circa finem, *Non vocamus, inquit, hominem Deiferum, sed Deum carniferum, quia verè Deus*

carnem assumpsit, & illam in se sustentat: homo autem non posset in se sustentare, aut substantialiter terminare diuinam naturam, & ideo non potest dici homo *Deifer*, nisi ratione accidentalis vnionis.

Verum est, Basil. in Psal. 59. sic loqui, *Diuinitas calceamentum est caro Deum ferens, quia habet Deum in se substantialiter inhabitantem*: magis verò propriè diceretur ferri ab ipso Deo, vbi obiter etiam obseruandum ex Naz. orat. 52. Apollinaristas abusos fuisse illa voce, *carniferum*, ad significandum Verbum assumpsisse carnem, & non animam: & hoc sensu dicit ipse, potius dicendum esse Verbum ferens humanitatem, quàm carnem: in vero autē sensu vtrumq; dici potest, quia caro non excludit animam, sed pars pro toto sumitur. Præterea propter hanc regulam non potest dici Christus, homo *Deificatus*, vt rectè docuit Cyril. Alexand. lib. de Incarn. ca. 11. vbi sentit, illam locutionem esse Nestorianā, quia significat, supponi hominem: & illum sibi vnire Diuinitatem, quod non posset esse verum, nisi de vnione accidentali. Idem docet Damasc. li. 3. de Fid. c. 2. vnde, si illa locutio interdū reperitur in Patribus, vt apud Sophronium sæpè citata epist. & Nicet. lib. 3. Thef. ca. 29. qui citat Greg. Naz. piè explicanda est: vel enim est sermo de humanitate, quæ deificata dici potest per substantialem vnionē, cui ipsa supponitur: vel, si est sermo de homine, intelligitur, formaliter ac simpliciter abstrahendo à determinato supposito, iuxta ea, quæ circa ar. 7. in simili dicemus. Tertio propter hanc etiam regulam non dicitur propriè Christus homo dominicus, vt latius circa art. 3. dicitur.

Sed contra, nam Christus dici potest homo diuinus, vt art. 3. ad 3. D. Thomas concedit ex Dionys. c. 4. de Eccles. hierar. part. 3. circa finem, vbi iuxta translationē Perionij vocat *diuiniſimum Iesum*: Ambrosij enim Florentinus non ita vertit, sed *summum Deum*, quod magis vox Græca significat, *θεοπρωτοτατος*, id est, supremum numen, ita verò appellat Aug. lib. 83. quæst. in 57. Respondetur, hanc denominationem non esse accidentalem, sed substantialem & essentialē: nam & natura Dei, essentia diuina dicitur, & secunda persona dicitur Verbum diuinum. Hæc enim denominatio sumi potest ab ipsa Dei natura, concepta per modum formæ vel differentie essentialis, sicut dicitur natura humana: sed in hac ipsa de nominatione canenda est æquiocatio, nam illa denominatio, *Diuinus*, addita diuinis reb⁹ habet dictā significationem iuxta communem vsum: addita verò rebus creatis, significare solet accidentalem participationem diuinæ perfectionis, vt cū dicitur homo diuinus, & ideo non videtur ita simpliciter appellandus Christus Dominus, sine sufficēti explicatione & determinatione.

Sed vrgebit aliquis: nam Christus Dominus dicitur sanctificatus à Patre, cum vere sit sanctus per essentiam. Respondetur, iuxta Augustini expositionem, Christum vt Deum dici sanctificatum à Patre per æternam generationem, & hoc sensu: illa denominatio non est accidentalis, seu per participationē sed est essentialis, coniuncta cum notionali: sumpta est enim ab ipsa sanctitate per essentiam, vt communicata Filio per æternam generationem: in alio verò sensu dicitur Christus vt homo sanctificatus, vel per ipsam vnionem, vel per accidentalem sanctitatem. In quo obseruandum est, quædam esse prædicata, quæ licet Christo vt Deo per essentiam conueniant, eidem tamen vt homini insunt per quandam participationem accidentalem: vt esse bonum, sapientē, sanctū, &c. & hæc vtrūq; modo dici possunt de Christo per communicationem idiomatum, quanquam simpliciter illi semper tribuenda est maxima perfectio, quæ imperfectionem non includat.

Dico quartò, Diuina attributa licet absolute & simpliciter dicantur de Christo homine, non tamen cum reduplicatione humanitatis. Itaq; hæc propositiones,

Basilianus

Naz. orat. 52. Apollinaristas

Cyr. Alex.

Damasc.

Sophron.

Nicet.

Nestorian.

Obiect. 1.

D. Thom.

Dionys.

Perion.

Ambros.

Florent.

August.

Respons.

Obiect. 2.

Respons.

August. 12.

*Hæretici
huius tem-
poris.
Eutyches*

fictiones, & similes non sunt veræ: Christus, in quantum homo, est Deus, est æternus, immensus, &c. Hæc est certa doctrina, quam hæretici huius temporis satis ignoranter negant: si tamen, vel ipsa significatio terminorum intelligatur, constat negari non posse, nisi incidendo in errorem Eutychetis: nam, si naturæ manent distinctæ post unionem, ut verè manent, non possunt attributa diuina & increata conuenire hominisatione naturæ: hoc autem per illam locutionem significatur, ut etiam ex dialectica constat: sunt ergo illæ locutiones falsæ in proprio sensu: an verò in aliquo improprio possint ad verum sensum reuocari, dicemus circa articulum 11. D. Thomæ.

SECTIO IV.

Quomodo proprietates humane seu create dicantur de Deo seu Filio Dei in concreto.

Solum hic modus loquendi nobis superest explicandus quod breuiter fieri potest, colligendo generales regulas ex principio posito in sectione prima, sicut in alijs fecimus.

1. Regula

Dico ergo primò. Homo, & quidquid essentialiter de homine dicitur absoluta & substantiali predicatione verè & propriè dici potest de Deo, & Filio Dei: & idem intelligendum est de omnibus predicatis, quæ simpliciter dici possunt de hoc homine Christo, ratione humane naturæ. Tota conclusio est certa, & in re ipsa continet doctrinam fidei: nam, quod Deus seu Verbum verè sit & dicatur homo, articulus est fidei, sepe in superioribus probatus, de quo plura statim dicemus in artic. 1. & hinc euidenter sequitur, essentialia predicata hominis eodem modo dici posse de Deo, quia, cui conuenit esse hominem, necesse est, ut etiam conueniant omnia, quæ sunt de essentia hominis: & hinc etiam fit, ut actiones & passionis talis hominis de Deo verè predicentur: quomodo dicitur Actor. 20. Deus redemisse Ecclesiam sanguine suo, & 1. ad Corinth. 2. Dominus gloriæ dicitur crucifixus, & Psal. 67. dicitur Deus ascendisse in altum, quod ad Ephes. 4. de Christo explicatur, & Baruch. 3. Post hæc in terra visus est, & cum hominibus conuersatus est. Concilia, & Patres satis in superioribus citati sunt. Et ratio est eadem, quia, cum sit idem suppositum subsistens in utraq; natura, de illo absolute dici possunt, quæ ratione veriusque naturæ illi conueniunt, etiam si hominibus ab utraq; natura sumptis significetur. Solum est in hac regula obseruandum, sermonem in ea esse tantum de illis predicatis, quæ præcisè conueniunt homini ratione humane naturæ, ita ut non inuoluant imperfectionem suppositi creati, nam de his alia ratio est, ut statim dicetur.

Obiect.

Sed contra, nam sequitur, simul dici de Christo predicata opposita, ut esse corporeum & incorporeum, mortalem & immortalem: consequens videtur falsum, nam inde facile possunt inferri contradictoria, si enim est incorporeus: ergo non est corporeus. Propter hoc dicunt quidam, hæc predicata, quæ videntur priuationem inuoluere, non esse simpliciter dicenda de Christo, sed cum additione, scilicet, Christus est incorporeus secundum diuinitatem. Ita significat D. Thomas art. 8. ad secundum. Sed intelligendum est, illud esse prudens consilium ad tollendam ambiguitatem: alioqui enim constaret, locutiones illas simpliciter esse in Concilijs vtitas, ut in Chalced. act. 1. vbi Nazianz. citatur, & VI. Synod. Act. 11. & 18. & in Leone Pap. & alijs Patribus supradictis, qui frequenter Christo tribuunt hæc opposita predicata, & in ipsorum coniunctione satis explicant verum sensum, scilicet, secundum diuersas naturas Christo tribui, & ideo nec verè esse opposita, neque ex illis contradictionem inferri: tum quia illi termini, qui videtur priuatiui, usurpantur à nobis ad significandas positivas perfectiones diuinitatis; tum etiam, quia, licet secundum vnā naturam

*D. Thom.
Respons.*

*Con. Chal.
Nazian.
VI. Synod.
Leo Pap.*

A affirmetur priuatio, non potest inde inferri negatio simpliciter, quia omnia destruit, atque adeò significat, secundum nullam naturam tale predicatum huic supposito conuenire.

Dico secundò. Hæc predicata dicuntur de Deo absolute, non cum reduplicatione diuinitatis, quia non, in quantum Deus, est homo. Hæc est certa, ut in sectione præcedenti in simili propositione satis dictum est. Et in præsentem hoc euidentius, quia nec ratione diuinæ naturæ, nec ratione ipsius suppositi diuini, ut sic, conuenit Deo, ut sit homo, & consequenter neque aliæ proprietates, vel actiones hominis. Sed contra, nam verè dicitur Christus, in quantum Deus, mereri, & satisfacere pro nobis, quāquā hæc predicata, & similia, non conueniant Christo, nisi, mediante humana natura. Circa hanc obiectionem aduertendum est, quædam esse predicata, quæ non possunt quidem conuenire Deo secundum se, quia requirunt naturam finitam, & quæ superiorem aliquam voluntatem recognoscat, ut sunt orare, mereri, satisfacere, possunt tamē illi conuenire, ut lib sit in natura humana: & ideo absolute & simpliciter non possunt talia predicata dici de Deo cum reduplicatione solius diuinitatis, ut non verè dicitur Christus orare, in quantum Deus, sed in quantum homo: habent tamen interdum huiusmodi predicata perfectionem aliquā Christo, ratione diuini suppositi, quam sine illo habere non possunt in supposito creato, ut, quod meritum sit infinitum, & satisfactio de rigore iustitiæ: & hæc predicata propriè dicuntur de Christo cum reduplicatione diuinitatis, non solius, sed cum coniunctione humanitatis. Et hoc modo verè dicitur Christus meruisse, & satisfecisse, ut De⁹ homo, quia operatio meritoria erat humanitatis, valor autem & iustitia potissimè erat ex diuino supposito, ut latè super⁹ disputatione 4. diximus, quæ doctrina consentanea est Cyrillo, episc. ad Acacium, quæ refertur in Concil. Ephes. tom. 5. cap. 7. vbi triplicia attributa Christi distinguuntur: quædam, quæ illi conueniunt ratione diuinitatis, alia ratione humanitatis, alia ratione utriusque. Exemplum est de attributo seu predicato mediatoris, quod perfectè conuenit Christo, in quantum est Deus homo, quia neq; sola humanitas in persona creata, nec sola persona diuina sine humanitate sufficeret ad constituendum nobis perfectum mediatorem, & redemptorem; ut ex dictis in eadem 4. disputatione constat: & ex August. in Enchirid. cap. 108. & homil. de centum ouibus cap. 12. Fulgen. de Fide ad Petrum cap. 2. Basil. in Psal. 48. & Cyril. lib. 12. Theaur. ca. 10. & plura afferemus infra, quæ 26.

Dico tertio. Predicata concreta, ab humanitate sumpta, non solum dicuntur de Deo absolute, sed etiam denominatiue. Est certa conclusio, quia non solum dicitur Deus homo, sed humanatus, sicut dicitur incarnatus. Et ratio est, quia in Christo suppositum, quod est homo, non constituitur simpliciter in suo esse per humanitatem, sed supponitur constitutum, & per humanitatem sibi vnitam constituitur in esse hominis: suppositum autem, quod supponitur alicui formæ vel naturæ, quæ illi postea vnitur, non solum absolute, sed etiam denominatiue potest à tali forma denominari: sed hæc conclusio latius explicabitur art. 11. dubitat. 3. pender enim ex ibi dicendis.

Dico ergo quarto. Quædam sunt predicata, quæ ita conueniunt homini, ut requirant suppositum creatum, & hæc nec Christo, nec Verbo, aut Deo possunt vere attribui. Hæc regula est de fide, cum fides doceat, tale suppositum creatum, non esse in Christo. Exemplum est, v. g. si dicatur purus homo, ibi enim excluditur diuinum suppositum. Sic dixit Cyrillus, lib. cont. Theod. relatus in V. Synod. col. lat. 5. Neque enim erat homo simpliciter, sed in specie humanæ, qui est ex Deo Patre, Deus Verbum. Non enim est sensus

sentus, Christum non posse absolute & simpliciter hominem appellari, sed non posse dici, hominem simpliciter, ita ut illud simpliciter, sit pars predicati, & idem significet, quod purus vel nudus homo. Simile est hoc predicatum, esse peccabilem, de quo supra dictum est, item hoc, esse Filium adoptivum, esse alium a Deo, & similia, de quibus in sequentibus dicemus: nam interdum difficile est discernere huiusmodi predicata. Illud verò in uniuersum obseruandum est, quandoque significatio est ambigua, & in uno sensu potest predicatum habere dictam significationem, & inducere errorem, quamuis in alio possit efficere verum sensum, non esse simpliciter asserendum sine sufficienti explicatione, ut vitetur scandalum, & erroris periculum. Et ex hac regula intelligitur alia, quæ à multis assignari solet, scilicet, ea predicata, quæ conueniunt homini, & repugnant personæ diuinæ, non posse de Deo, aut Christo affirmari: huiusmodi enim predicata non sunt talia, nisi quæ inuoluunt suppositum creatum, quæ dicuntur repugnare personæ diuinæ, non solum, quia non possunt illi conuenire secundum propriam naturam suam, hoc enim modo omnia predicata creatæ repugnant personæ diuinæ: sed quia non possunt illi conuenire, etiam in assumpta natura, quia non potest persona diuina fieri persona creatæ, etiam si in natura creatæ subsistat. Et hinc ulterius colligo, hæc predicata, quæ hanc imperfectionem inuoluunt, non posse dici de Christo, etiam cum reduplicatio humanitatis, quia nec, in quantum homo, est persona creatæ, nec purus homo, nec Filius adoptivus, ut infra dicetur. Quod tamen limitandum est, nisi addendo talem determinationem, ita limitetur significatio aut suppositio terminorum, ut iam nõ requiratur suppositum creatum ad talem propositionem verificandam, ut contingit in hac, *Christus, in quantum homo, incepit esse*, & in alijs similibus, ut circa articulos D. Thomæ magis explicabimus, & soluemus nonnullas difficultates occurrentes.

Vnum solum superest hic dubium necessarium expediendum, quia multa ex supra dictis ab illo pendet, scilicet, an, quidquid simpliciter dicitur de Christo, possit etiam simpliciter dici de Verbo, aut Filio Dei. Et ratio dubij est, quia in omnibus supra dictis semper hoc supponi videtur, quia est idem suppositum. In contrarium verò est, quia Christus significat totum compositum ex duabus naturis, ut passim ex Damasc. & Cyrill. constat, & sæpe in superioribus diximus: Verbum autem, vel Deus, non dicitur huiusmodi compositum, sed tantum personam Verbi secundum se, aliquid ergo dici poterit de Christo ratione suæ compositionis, quod non possit dici de Verbo: ut hoc ipsum, esse personam compositam, constare ex diuinitate & humanitate, esse terminum resultantem ex vnione duarum naturarum in vna persona, & similia. Respondetur, hoc dubium ex regulis dialecticorum definiendum esse. Dicunt enim illi, subiecta frequentius stare materialiter, interduum verò definiri à predicatis, ut stent formaliter, quia ipsa ratio predicati hoc ex propria significatione requirit, ut, cum dicitur calidum esse dulce, materialiter stat subiectum. Si verò dicas, calidum esse terminum alterationis, stabit formaliter, neque enim suppositum ipsum est terminus alterationis, neque illi materialiter sumpto, hoc verè tribui potest, sed tantum ut subest calori, seu potius composito ex subiecto & calore. Sic ergo dicendum est, regulariter loquendo, predicata, quæ simpliciter dicuntur de Christo, dici etiam de Verbo, quia subiectum illud stat materialiter pro supposito: interdum verò ratione predicati determinari, ut stet pro toto composito, ut sic: tunc predicatum non communicatur Verbo, quia variatur suppositio, & appellatio terminorum, & huiusmodi sunt illa predicata, quæ in ratione dubitandi sunt adducta, & si quæ fortasse sunt

similia. Et hæc notanda sunt pro his, quæ circa articulos D. Thomæ dicemus, ad quorum explicationem iam accedere oportet, & ex generalibus regulis assignatis, de singulis propositionibus ferre iudiciū.

ARTICVLVS I.

Verum hæc sit vera, Deus est homo.

Ad primum sic proceditur. Videtur, quod hæc sit falsa, Deus est homo. Omnis enim propositio affirmatiua in materia remota est falsa. Sed hæc propositio, Deus est homo, est in materia remota, quia forma significat per subiectum & predicatum, sunt maxime distantes. Cum ergo propositio predicta sit affirmatiua, videtur, quod sit falsa.

2. Præterea, Magis conueniunt tres personæ diuinæ ad inuicem, quam humana natura & diuina. Sed in mysterio Trinitatis vna persona non predicatur de alia: non enim dicimus, quod pater est Filius, vel è contrario. Ergo videtur, quod nec humana natura possit predicari de Deo, ut dicatur, quod Deus est homo.

3. Præterea, Athanasius dicitur quod sicut anima & caro vnus est homo, ita Deus & homo, vnus est Christus. Sed hæc est falsa, anima est corpus: ergo etiam hæc est falsa, Deus est homo.

4. Præterea, Sicut in prima parte habitum est, & quod predicatur de Deo non relatiue, sed absolute, conuenit toti Trinitati & singulis personis. Sed hoc nomen, homo, non est relatiuum, sed absolutum. Si ergo verè predicatur de Deo, sequeretur, quod tota Trinitas & qualibet persona sit homo, quod patet esse falsum.

Sed contra est, quod dicitur Philip. 2. Qui, cum in forma Dei esset, exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus ut homo. Et sic ille, qui est in forma Dei est homo: sed ille, qui est in forma Dei, est Deus. Ergo Deus est homo.

Respondetur dicendum, quod ista propositio, Deus est homo, ab omnibus Christianis conceditur, non tamen ab omnibus secundum eandem rationem. Quidam enim hanc propositionem concedunt, non secundum propriam acceptionem horum terminorum. Nam Manichei Verbum Dei dicunt esse hominem, non quidem verum, sed similitudinarum, inquitum dicunt. Filium Dei corpus phantasticum assumpsisse, ut sic dicatur Deus homo, sicut cuprum figuratum dicitur homo, quia habet similitudinem hominis. Similiter etiam illi, qui posuerunt, quod in Christo anima & corpus non fuerunt vnita, non possunt dicere, quod Deus sit verus homo, sed quod dicatur homo figuratiue ratione partium. Sed vtrique harum opinionum supra improbata est. Alij verò de conuerso ponunt veritatem ex parte hominis, sed negant veritatem ex parte Dei. Dicunt enim Christum, qui est Deus & homo, esse Deum, non naturaliter, sed participatiue, scilicet, per gratiam, sicut & omnes sancti viri dicuntur Dei, excellentius tamen Christus, propter gratiam abundantiorum. Et secundum hoc, cum dicitur, Deus est homo, ly Deus, non supponit verum & naturalem Deum. Et hæc est heresis Photini, quæ supra improbata est. Alij verò concedunt hanc propositionem cum veritate vtriusque termini, ponentes Christum & verum Deum esse, & verum hominem, sed tamen veritatem predicationis non saluant. Dicunt enim, quod homo predicatur de Deo per quandam coniunctionem, vel dignitatem, vel autoritatem, vel etiam affectionis aut inhabitationis. Et sic posuit Nestorius, Deum hominem esse, ut per hoc nihil aliud significetur, quam quod Deus est homini coniunctus tali coniunctione, quod homo inhabitetur a Deo, & vnatur ei secundum affectionem, & secundum participationem

An quidam
quid simp-
pliciter di-
citur de
Christo, di-
catur de
Verbo.
Damasc.
Cyril.

autoritatis & honoris divini. Et in similem errorem incidunt, quicunque ponunt duas hypostasies vel duo supposita in Christo: quia non est possibile intelligi, quod duorum, quæ sunt secundum suppositum vel hypostasim distincta, unum proprie prædicetur de alio, sed solum secundum quandam figuratam locutionem, in quantum in aliquo coniunguntur: puta, si dicamus, Petrum esse Iohannem, quia habent aliquam coniunctionem ad invicem. Et hæc opiniones supra improbatæ sunt. * Vnde, supponendo secundum veritatem Catholicæ fidei, quod vera natura divina, unita est cum vera natura humana, non solum in persona, sed etiam in supposito vel hypostasi, dicimus, hanc propositionem esse veram & propriam, Deus est homo, non solum propter veritatem terminorum (quia, scilicet, Christus est verus Deus, & verus homo) sed etiam propter veritatem predicationis. Nomen enim significans naturam communem in concreto, potest supponere pro quolibet contentorum sub natura communis: sicut hoc nomen, homo, potest supponere pro quolibet homine singulari. Et ita hoc nomen, Deus, ex ipso modo sue significationis potest supponere pro persona Filij Dei, ut etiam in prima parte habitum est. * De quolibet autem supposito alicuius nature, potest verè & propriè prædicari nomen significans illam naturam in concreto, sicut de Socrate & Platone propriè & verè prædicatur homo. Quia ergo persona Filij Dei (pro qua supponit hoc nomen, Deus) est suppositum nature humane, verè & propriè hoc nomen, homo, potest prædicari de hoc nomine, Deus, secundum quod supponit pro persona Filij Dei.

b Ad primum ergo dicendum, quod, quando forme diversæ non possunt convenire in unum suppositum, tunc oportet, quod propositio sit in materia remota, cuius subiectum significat unam illarum formarum, & prædicatum, aliam. Sed quando due forme possunt convenire in unum suppositum, non est materia remota, sed naturalis, vel contingens: sicut, cum dico, album esse musicum. Natura autem divina & humana, quamvis sint maxime distantes, tamen conveniunt per incarnationis mysterium in vno supposito, cui neutra illarum inest per accidens, sed per se. Et ideo hæc propositio, Deus est homo, non est neg. in materia remota, neg. in materia contingenti, sed in materia naturali. Et prædicatur homo de Deo, non per accidens, sed per se, sicut species de sua hypostasi, non quidem ratione forme significatæ per hoc nomen, Deus, sed ratione suppositi, quod est hypostasis humana natura.

Ad secundum dicendum, quod tres persone divine conveniunt in natura, distinguuntur tamen in supposito, & ideo non prædicantur de se invicem. In mysterio autem incarnationis, nature quidem, quia distincte sunt, de se invicem non prædicantur, secundum quod significantur in abstracto (non enim natura divina est humana) sed, quia conveniunt in supposito, prædicantur de se invicem in concreto.

Ad tertium dicendum, quod anima & caro significantur ut in abstracto, sicut divinitas & humanitas. In concreto verò dicuntur animatum, & carneum sive corporeum, sicut & ex alia parte Deus & homo. Vnde utrobique, abstractum non prædicatur de abstracto, sed solum concretum de concreto.

c Ad quartum dicendum, quod hoc nomen, homo, prædicatur de Deo, ratione unionis in persona, quæ quidem unio relationem importat. Et ideo non sequitur regulam eorum nominum, quæ absolute prædicantur de Deo ab æterno.

COMMENTARIUS.

Affirmat D. Thomas, illam propositionem esse veram & propriam, tam ex parte extremorum, quam ex parte copulæ seu predicationis, quod satis

clare explicat, refellendo contrarios errores, & cōfirmando doctrinam fidei, de qua nullus relinquitur dubitandi locus: neque est, quod in illius confirmationem plura hoc loco afferamus, cum & supra, q. 2. & disputatione præcedenti, satis multa allata sint. Nonnulla verò leuiora dubia breviter expedire oportet, ut littera D. Thomæ clarius sit.

Primum dubium est, an in ea propositione, Deus, supponat indefinitè pro hoc Deo, & quolibet eius supposito, vel tantum pro persona Verbi. Et ratio dubij est, quia nomen, Deus, ex se habet illam indefinitam suppositionem: ergo non est, cur dicamus, in ea propositione mutari, cum ad veritatem propositionis hoc necessarium non sit: quia ad veritatem propositionis indefinitæ satis est, ut prædicatū verè conveniat vni supposito subiecti, quamvis subiectum pro alijs multis supponat, ut constat in hac propositione, homo est albus, vel homo est Deus. In contrarium verò est, quia Divus Thomas hic, & in simili articulo sequent. ad secundum, & 1. part. quæstion. 39. articulo 4. indicat, illud subiectum determinari à prædicato, ut tantum supponat pro persona Verbi. Damascenus etiam in dicit Damasc. lib. 3. cap. 4. & Nicet. lib. 3. Thesaur. cap. 16. Et, quamvis parum referat, hoc vel illo modo loqui, quia in utroque dicendi modo constat de veritate & proprietate propositionis, nihilominus posterior modus loquendi videtur magis usurpandus, quia, si in illa propositione subiectum quasi indefinitè supponeret, pariter ratione etiam in hac propositione negatiua, Deus non est homo, haberet eundem modum suppositionis, quia sola negatio adiuncta verbo, non variat suppositionem extremorum. Esset ergo illa propositio negatiua, vera, quia prædicatum verè negatur de aliquo supposito, pro quo subiectum supponit; scilicet, de Patre, quod satis est ad propositionis indefinitæ veritatem: consequens autem est falsum, & contra communem modum concipiendi & sentiendi, non solum Theologorum, sed etiam Christianorum omnium: ex quo colligimus, in huiusmodi locutionibus & propositionibus, communem sensum esse, loqui de Deo ratione illius personæ, in quam potest prædicatum convenire, & hæc ratione determinari prædicatum à subiecto, ut pro illa tantum supponat, sicut etiam dicimus in hac propositione, Deus generat Deum supponere pro Patre, & ideo negatiuam, Deus non generat, falsam esse. Et ratio addi potest, quia, cum Deus sit terminus singularis, semper supponit pro determinato supposito, iuxta exigentiam prædicati, & nunquam habet indefinitam suppositionem, sed determinatam, siue illa sit pro vnatactum persona, ut in dicta propositione: siue pro pluribus, quatenus in eadem singulari forma per prædicatum formaliter significata conveniunt, ut in hac, Deus est sapiens & similibus.

Secundum dubium est circa prædicatum illius propositionis, an homo dicatur vniuocè de Christo seu Deo, & nobis: nonnulli enim Theologi, præsertim Nominales, in 3. distinct. 4. auli sunt hoc negare, quibus consentire videtur Marfil. q. 6. & Scot. dist. distinct. 7. quæst. 1. dicit, aliud esse prædicatum vniuocum, aliud prædicari vniuocè: hoc ergo prædicatum, homo, dictum de Deo, & de nobis, dicit esse vniuocum, quia est in se vnum in specie, & in conceptu & ratione sua, negat verò prædicari vniuocè, quia de Deo prædicatur denominatiue, cum supponat suppositum, cui potest convenire, & non convenire esse hominem: de alijs verò hominibus dicitur intrinsece & essentialiter, quæ ratione vtuntur etiam Nominales. Sed ex ea ulterius concludunt, etiam ipsum prædicatum non esse vniuocum, quia homo non tantum significat naturam, sed etiam suppositum: at verò Christus, & alij homines non conveniunt vniuocè in ratione suppositi & personæ.

Dicendum verò est primum, hominem dictum de Christo

Christo seu Deo, & alijs hominibus, esse quid vniu-
 cum. Ita docuit D. Thomas supra qu. 2. art. 5. & non
 videtur posse cadere in dubium apud Catholicos,
 in Symbolo enim Athanasij dicitur Christus perfe-
 ctus Deus, & perfectus homo, & in Concilijs sæpe
 supra citatis, vel eisdem, vel æquivalentibus verbis,
 v. Synod. sæpe id docetur, vt patet ex V. Synod. can. 8. vbi
 Christus dicitur consubstantialis Patri secundum
 Diuinitatē, & consubstantialis nobis secundum hu-
 manitatem, & in Concil. Latera. sub Martin. I. can.
 4. dicitur verus Deus, & verus homo consubstan-
 tialis nobis. Idem in VI. Synod. act. 11. & in alijs San-
 ctis supra citatis. Ratio verò est, quia homo signifi-
 cat subsistens in humana natura ex corpore & ani-
 ma rationali composita: ergo ratio huius nominis
 dicti de Deo, & nobis, vna est, quia natura humana
 in Christo, & in nobis, eiusdem rationis est, propter
 quod dicitur à Paulo ad Philip. 2. In similitudinem ho-
 minis, in similitudinem, scilicet, specificam,
 in dicitur atq; adeo vniuocam. Et confirmatur, nam Christus
 de Christo, tam verè, propriè, & vniuoce est filius Virginis, sic-
 ut quilibet homo est filius matris suæ: ergo est tam
 verè & simpliciter homo, sicut alij homines, quia de
 ratione filij est, vt sit eiusdem rationis vniuoce cum
 eo, à quo procedit. Et hinc vltius infero, hoc præ-
 dicatum non solum in se esse vniuocum, sed etiam
 vniuoce dici de Christo & de nobis: tum, quia ra-
 tio prædicati vniuoci consistit in habitudine ad
 multa, de quibus eadem ratione dicitur: cum et-
 iam, quia rationes factæ, non solum probant, præ-
 dicatum in se esse quid vniuocum, sed etiam vniuoc-
 ce conuenire Christo, quia sub eadem omnino ra-
 tione dicitur homo, scilicet, quia est verum anima
 rationale, & verum indiuiduum humanæ naturæ.
 Neq; contra hoc obstat argumentum Nominalium:
 nam homo non significat formaliter subsistentiam,
 sed constitutum per humanam naturam, & ided, si
 natura est eiusdem speciei & rationis, etiam homo
 erit eiusdem speciei & rationis, atq; adeo vniuoce
 homo. Ad rationem verò Scoti respondetur, in pri-
 mis non procedere de hoc prædicato, vt dicitur
 formaliter de hoc homine, prout significatur hoc
 nomine, *Iesus*: nam ille tam per se & essentialiter est
 homo, sicut Petrus, & quilibet alius, & idem est de
 hoc homine, prout significatur hac voce *Christus*,
 quia etiam Christus significat constitutum per hu-
 manam naturam, vt constat ex Damasc. lib. 3. c. 3.
 Cyril. de Incarn. c. 1. & ex communi vsu: ergo, vt sic,
 per se & essentialiter est homo. Nec refert, quod sub
 nomine Christi verèq; natura includatur, quia hoc
 non impedit, quin simul sit perfecte & essentialiter
 Deus, vt in natura diuina subsistit, & homo, vt sub-
 sistit in humana: ad rationē. n. vniuocæ prædica-
 tionis satis est, quod sub eadem ratione & habitudine
 dicatur prædicatum de subiecto, quamuis in subie-
 cto plura includantur, quam per prædicatum signifi-
 centur. At verò, si comparetur hoc prædicatum,
homo, ad Christum, vt significatur nominibus diui-
 nis: id est, ad Verbum Filium Dei, seu Deum, licet nō
 nullam dubitationem ingerit argumentum Scoti,
 supponit tamen ea, quæ in dubio quarto tractanda
 sunt, & ibi commode expediuntur.

Tertium dubium est circa totam ipsam prædica-
 tionem, *Deus est homo*, an sit omnino propria. In quo
 nō est nobis disputandum cum hæreticis, cum qui-
 bus iam satis actum est, sed solum proponitur du-
 bium propter Durandum, qui distinct. 4. quæst. 2.
 nonnulla dicit correctione digna. Primum enim in-
 quit, si quis credat mysterium Incarnationis, non
 referre, etiam si hunc modum loquendi neget, *Deus
 est homo*, quia, cum rem non neget, sed locutionem,
 non errabit in fide. In quo valde ipse errat, nam ex
 verbis inordinate prolatis hæresis incurritur, & si
 quis vno modo neget veritatem fidei, licet alia via
 rem fidei confiteatur, in hæresim nihilominus la-

bi tur: nam, licet per ignorantiam sibi ipsi contradi-
 cat, tamen à ratione formali fidei discedit, cum ali-
 quid reuelatum à Deo falsum esse dicat, vt, si quis
 conflatens tres personas vnius essentia, neget, illas
 esse vnum Deum, hæreticus est: ita ergo dicendum
 est in præsentī, & ideo Durandus non negat, hanc
 propositionem esse veram & propriam, *Deus est ho-
 mo*. Dicit tamen secundo, non esse tam propriam, si-
 cut hanc, *Petrus est homo*, vnde addit, etiam non esse
 omnino propriam. De quo etiam à cæteris Theolo-
 gis grauer reprehenditur, & meritò, quia Scriptu-
 ra docet, & Concilia definiunt, & sancti Patres tra-
 dunt, Deum vel Christum esse hominem cum omni
 veritate & proprietate, & Beatam Virginem pro-
 priissime & verissime esse matrem Dei & hominis:
 cum enim veritas propositionis ex illius significa-
 tione pendeat, sicut illa propositio omnino vera est,
 ita etiam in significatione terminorū omnino pro-
 pria, veritatem habet. Rursus in modo prædica-
 tionis nullam habet improprietatem, nam, postquam
 Deus assumpsit humanam naturam, illud prædica-
 tum formaliter significat id, quo est veluti forma
 subiecti: ergo omnino proprie prædicatur de illo.
 Denique, cum dicimus, Petrum esse hominem, si co-
 gnoscimus, Petrum esse suppositum naturæ huma-
 næ: sed hoc idem significamus in illa, *Deus est homo*,
 scilicet, Deum esse suppositū naturæ humanæ, quod
 æque verum est.

Sed obiicit Durandus, nam de Petro dicitur, *ho-
 mo*, per se & essentialiter, de Deo autem quasi deno-
 minatiue; ergo nō tam proprie. Respondetur (quid-
 quid sit de antecedenti, de quo statim) negando co-
 sequentiam, potest enim propositio esse omnino
 propria in quacunque materia, & in quacunque qua-
 litate propositionis, si tamen seruet propriam si-
 gnificationem terminorum, & debitam habitudi-
 nem eorum. Sicut tam propria est hæc, *homo est albus*,
 sicut hæc, *homo est animal*, quamuis altera sit deno-
 minatiua & in materia contingenti, altera essentia-
 lis & in materia naturali. Sed vrget Durandus, quia
 in terminis substantialibus significantibus diuer-
 sas naturas, non potest fieri propria prædicatio vni-
 de alio, præsertim, si sint termini absoluti, & non
 connotatiui, & significant naturas perfectas & spe-
 cificas, vt sunt Deus, & homo. Respondetur, negati-
 uas propositiones fieri omnino proprias ex huius-
 modi terminis, vt cum dicitur, *homo non est equus*,
 quia propriissime significatur, suppositum vnius
 naturæ, non esse suppositum alterius. Et propterea,
 naturaliter loquendo, affirmatiuæ propositiones
 ex similibus terminis compositæ, non possunt esse
 veræ, quia non potest esse idem suppositum vtrius-
 que naturæ, tamen, si veritatem propositionis à si-
 gnificatione propria distinguamus, etiam hæc pro-
 positio affirmatiua, *homo est equus*, proprie significat,
 idem esse suppositum naturæ humanæ & equinæ,
 quanquam hoc falsum sit. Ac propterea, supposito
 mysterio Incarnationis, absq; mutatione vlla facta
 in significationibus terminorum, illa propositio,
Deus est homo, & propria est, & vera, quia per illam
 proprie significatur, idem esse suppositum vtriusq;
 naturæ, quod verum est.

Sed vrget tandem Durandus, quia Deus dicitur
 proprie humanatus; ergo nō ita proprie dicitur ho-
 mo, quia idem terminus substantialis, non potest v-
 troque modo, & æque proprie prædicari de eodem
 subiecto. Respondetur, negando consequentiam, &
 probationē eius: quia, licet illa procedat in subiecto
 vel supposito, quod per formam simpliciter consti-
 tuitur in suo esse, non tamen in subiecto seu supposi-
 to, quod in suo esse simpliciter supponitur formæ seu
 naturæ formaliter significatæ per prædicatū, & per
 illam solum constituitur in tali esse specifico. Nam
 tunc, licet natura & vnio sint substantiales, modus
 prædicationis & denominationis est tāquā à forma
 aduentitia

Obiectio. 1.
Respon.

Obiectio. 2.

Respon.

Obiectio. 3.

Respon.

aduētia & extranea, & ideo, sicut aqua non solum dicitur calida, sed etiam calefacta, ita Verbum non tantum dicitur homo, sed etiam humanatum. Adde, hanc denominationem non proprie sumi ab ipsa humanitate ut sic, sed ab vnione, à qua optimè denominatur suppositum, cui humanitas vnitur, non verò quod per ipsam simpliciter in esse constituitur: & ideo Petrus non dicitur humanatus, quod tamen proprie dicitur de Filio Dei: ab ipsa verò humanitate utrumque suppositum proprie denominatur homo. Proprium verò prædicatum denominatiuum ab humanitate sumptum, esset humanum: & hoc est ambiguum, nam interdum non sumitur hæc denominatio à substantiali natura, sed ab accidentali perfectione & idem significat, quod benignus, & c. interdum verò significat essentialē differentiam, ut cum dicitur natura humana: interdum verò significat substantialem denominationem personæ constitutæ per naturam, ut cum dicitur persona humana; quæ etiam denominatio æquiuoca esse potest, significare enim potest personam propriam & connaturalem humanitatis, sicut persona angelica, & hoc modo non potest hæc denominatio Christo tribui. Alio modo significare potest personam subsistentem in humanitate, & hoc modo interdum appellatur Christus persona humana, sicut Ambros. epist. 40. dicit, in Christo esse personam hominis, & Damas. li. 3. cap. 11. dicit, esse hypostasim carnis, & Deū & hominem esse eundem propter personæ vnitatem, licet enim ex Græco vertendum est, & non propter personarum vniōem, ut male vertit Billius: & ita loquuntur interdum Theologi, ut patet ex Caietano suprā quæst. 2. art. 5. & Marfil. in 3. qu. 6. art. 3. dub. 3. & alijs, quos infra referam art. 12. & hæc circa corpus artic.

Ambros.
Damas.

Billius.
Caiet.
Marfil.

De quibus
tunc enu-
dem propo-
sitionis
D. Tho.
Caiet.
Ferr.
Ricard.

b Circa primum argumentum D. Thomæ occurrit quartum dubium de qualitate & materia huius propositionis, *Deus est homo*, an, scilicet, sit per se vel per accidens, necessaria vel contingens, nam D. Thomas hic docet, esse in materia naturali & per se. Idem in 3. d. 7. qu. 1. ar. 1. Idem Caiet. hic latissime, & Ferr. 4. lib. contra Gent. cap. 45. Ricard. in 3. d. 7. art. 1. qu. 1. ad 3. Fundamentum D. Thomæ est, quia homo dicitur de Deo tanquam de supposito humanæ naturæ; ergo dicitur sicut species de individuo: ergo per se & quidditate: ut est ergo propositio in materia naturali. Et confirmatur, quia illa propositio est vera, ratione vniōis duarum naturarum in eodem supposito; sed neutra coniungitur illi per accidens, sed per se. Addit verò D. Thomas, illam propositionem esse per se, nō ratione formæ significatæ per hoc nomen *Deus*, sed ratione suppositi, quod est hypostasis humanæ naturæ, subintelligendum autem est, subiectum illud, *Deus*, per prædicatum determinari, ut supponat pro illo supposito, non utcumque, sed ut cōiuncto humanæ naturæ, quod ut sic sub specie humana constituitur.

Bonau.
Scot.
Gabr.
Durand.
Capreol.
Marfil.

Contrariam sententiam sequuntur communius Theologi in 3. d. 4. & 7. Bonau. d. 7. art. 1. quæst. 1. Scot. quæst. 1. Gabr. dub. 3. Durand. quæst. 1. ad 2. & in d. 4. quæst. 2. vbi idem sentit Capreol. ad argumenta Scoti contra 2. conclus. Marfil. in 3. quæst. 6. ad 5. qui multas congerunt rationes, & sane difficiles. Prima, quia propositio affirmatiua in materia naturali ita est vera ut non possit esse falsa, hæc autem, *Deus est homo*, potest esse falsa: est ergo in materia contingenti, seu libera in ordine ad diuinam potentiam, nam in ordine ad naturalem potentiam est in materia remota. Secundo, quia propositio per se est vera formaliter, etiam cum reduplicatione, illa autem, de qua est quæstio, non est huiusmodi: nam si dicas, *Deus in quantum Deus, est homo*, est falsa. Alias rationes omitto, quia dissensio est parui momenti, pendens ex vsu, vel acceptione vocum, res enim ipsa constat. Dubitari enim non potest, quin sumptis,

illis terminis in propria significatione & suppositione, propositio illa per se non sit, neque in materia naturali ut rationes factæ probant: quia prædicatum non est de ratione subiecti, neque ex natura sua cum illo connexum, non solum formaliter, sed neg. etiam materialiter: humanitas enim, nec Deo, nec supposito diuino est necessariò & ex natura rei vnita; sed hoc pender ex vnione libere facta à Deo. Sicut ergo in hoc sensu potest illa vnio dici libera, & suo modo contingens: ita in eodem sensu potest illa propositio dici esse in materia contingenti, seu libera.

Uterius verò addendum est, etiam considerata illa propositione in hoc sensu, non esse dicendam prædicationem accidentalem, sed substantialem: tum ad vitandos errores, tum quia, quod prædicatur, est substantia, & veritas prædicationis in substantiali vnione fundata est. Et fere eodem sensu post factum mysterium potest dici aliquo modo per se, quia prædicatum est vnus per se cum subiecto, & non per accidens, & similiter dici potest necessaria, quia est veritas fundatur in vnione ex natura sua indissolubili, & immutabili. Quæ omnia sunt vera, loquendo in rigorosa & propria suppositione terminorum: at verò, si ex communi vsu intelligatur subiectum illud, *Deus*, trahi à prædicato ad supponendum pro persona Filij composita, & coniuncta humanæ naturæ, sic concedi potest, propositionem illam esse per se, & in materia naturali, & ita locut' est D. Thomas, magis pie exponendo. & Theologie, quam in rigore dialectico, vnde fit, hanc propositionem, *Iesus est homo*, esse propriissime in materia naturali, & per se, quia per illud nomen formaliter significatur individuum humanæ naturæ: & idem est censendum de hac, *Christus est homo*, quidquid Scotus & Gabr. dicant, quia etiam hoc nomen formaliter dicit humanitatem. Et, licet etiam dicat diuinitatem, inde solum fit, Christum per se & essentialiter dici Deum, & hominem, quia nomen illud formaliter dicit individuum, & suppositum utrinque naturæ. Et ex his facile expeditur difficultas ex dub. 2. huc remissa, scilicet, quomodo *homo* dicatur vnioce de Deo & de nobis, cum de nobis dicatur per se & formaliter, non tamen de Deo, sequendo enim modum loquendi D. Thomæ, facile responderetur, negando alsumptum: considerando autem prædictam & rigorosam significationem & suppositionem terminorum, dicendum est, id non esse contra rationem termini vnioci, quia forma, quæ prædicatur seu applicatur subiecto, eiusdem rationis est, quamuis modus prædicationis sit diuersus. Et si in hoc sensu dicatur prædicatio non esse vnioca, quia modus seu qualitas prædicationis non est eadem, non est multū in verbis immorandum, quamuis caute, & sine offensione loqui oporteat.

c Quartum argumentum D. Thomæ (omissis 2. & 3. quæ expositione non indigent) est hoc. Absolutum prædicatum conueniens Deo, est commune toti Trinitati; sed homo est absolutum prædicatum; ergo, si dicitur de Deo, dicitur de tota Trinitate, quod omnino falsum est. Respondet D. Thomas obsecrissime, hoc nomen, *homo*, non sequi regulam absoluti, sed relatiui prædicati respectu Dei, quia dicitur de Deo ratione vniōis in persona, quæ est relatio. Quæ responsio Caietano & alijs Thomistis negotium facessit. Sed res est clara, solutio enim argumenti facilis esse posset, prædicata, absoluta, quæ conueniunt Deo ab æterno, & sunt illi intrinseca & connaturalia, esse communia toti Trinitati, non verò prædicata absolutum, quod conuenit Deo ex tempore, ratione assumptæ naturæ. Et hoc ipsum explicauit D. Thomas illis verbis, quibus simul declarare voluit, quomodo potuerit aliquod prædicatum absolutum conuenire vni personæ ex tempore, & non alijs: quia vnio, quæ est fundamentum huius

huius prædicationis, est vnio in persona, & consequenter relationem dicit ad illam personam, & non ad alias; nam licet per hanc propositionem, Deus est homo, non prædicetur illa relatio, sed substantia absoluta, tamen per relationem optime explicatur, cum prædicatum illud alijs personis incommuniabile sit.

ARTICVLVS II.

Utrum hæc sit vera, Homo est Deus.

101.
Locis sup.
art. 1. modus
dicitur.

Ad secundum sic proceditur. Videtur, quod hæc sit falsa, homo est Deus. Deus enim est nomen incommunicabile: secundum quod Sapient. 13. reprehenduntur idololatre, de hoc q. hoc nomen, Deus, quod est incommunicabile, lignis & lapidibus imposuerunt. Ergo par ratione videtur esse inconueniens, quod hoc nomen, Deus, prædicetur de homine.

2. Præterea, Quicquid prædicatur de prædicato, prædicatur de subiecto. Sed hæc est vera, Deus est Pater, vel Deus est Trinitas. Si ergo hæc sit vera, homo est Deus, videtur, quod hæc etiam sit vera, homo est Pater, vel homo est Trinitas, quas quidem patet esse falsas: ergo & primam.

3. Præterea, In Psal. 80. dicitur: Non erit in te Deus recens. Sed homo est quiddam recens: non enim Christus semper fuit homo: Ergo hæc est falsa, Homo est Deus.

Sed contra est, quod dicitur Roman. 6. Ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Sed Christus secundum carnem est homo. Ergo hæc est vera, Homo est Deus.

a. Respondeo dicendum, quod, supposita veritate vtriusque naturæ, diuinæ, scilicet, & humane, & vniōne in persona & hypostasi, hæc est vera & propria, Homo est Deus, sicut & ista, Deus est homo. Hoc enim nomen, homo, potest supponere pro qualibet hypostasi humane naturæ, & ita potest supponere, per personam Filij Dei, quia dicimus esse hypostasim humane naturæ. Manifestum est autem, quod de persona Filij Dei verè & propriè prædicatur hoc nomen, Deus, ut in prima parte habitum est. * Vnde relinquitur, quod hæc sit vera & propria, Homo est Deus.

Ad primum ergo dicendum, quod idololatre attribuebant nomen Deitatis lapidibus & lignis: secundum quod in sua natura considerantur: quia putabant in illis aliquid numinis esse. Nos autem non attribuimus nomen Deitatis Christo homini secundum humanam naturam, sed secundum suppositum æternum, quod est etiam per vniōnem suppositum humane naturæ, ut dictum est. †

Ad secundum dicendum, quod hoc nomen, Pater, prædicatur de hoc nomine, Deus, secundum quod hoc nomen, Deus, supponit pro persona Patris: sic autem non prædicatur de persona Filij, quia persona Filij non est persona Patris. Et per consequens non oportet, quod hoc nomen, Pater, prædicetur de hoc nomine, homo, de quo prædicatur hoc nomen, Deus, in quantum ly, homo, supponit pro persona Filij.

Ad tertium dicendum, quod, licet humana natura in Christo sit quiddam recens, tamen suppositum humane naturæ non est recens, sed æternum. Et quia hoc nomen, Deus, non prædicatur de homine, ratione humane naturæ, sed ratione suppositi, non sequitur, quod ponamus Deum recentem. Sequeretur autem, si poneremus, quod homo supponit suppositum creatum, secundum quod oportet dicere eos, qui in Christo ponunt duo supposita.

COMMENTARIVS.

Affirmat D. Thomas, & est res certa, & satis in superioribus confirmata. Et tota litera articuli Fr. Suarez. Tom. 1.

A est perspicua. Possunt tamen hic moueri fere eadem dubia, quæ in præcedenti articulo tractata sunt. Sed hic minorem habent controuersiam, nam de suppositione illius subiecti, homo, parum refert, siue dicatur supponere indefinite, siue trahi à prædicato ad supponendum pro tali supposito, ut Caietanus hic docet: utroque enim modo propositio est æque vera, & prior modus videtur magis consentaneus communi vsui talium terminorum. De illo autem prædicato, Deus, non est dubium apud Catholicos, quin omnino proprie de homine Christo dicatur, & facilius de hac propositione concedi potest esse per se, saltem ratione suppositi, quia illud suppositum humane naturæ, ratione cuius verum est dicere, hominem esse Deum, per se & essentialiter est Deus, natura enim diuina est illi intrinseca & connaturalis, & non aduentitia, & assumpta, sicut humana.

ARTICVLVS III.

Utrum Christus possit dici homo dominicus.

Ad tertium sic proceditur. Videtur, quod Christus possit dici homo dominicus. Dicit enim August. * in lib. 83. quæst. Monendum est, ut illa bona expectentur, quæ fuerunt in illo homine dominico. Loquitur autem de Christo. Ergo videtur, quod Christus sit homo dominicus.

2. Præterea, Sicut dominium conuenit Christo, ratione diuinæ naturæ, ita etiam humanitas pertinet ad humanam naturam. Sed Deus dicitur humanatus, ut patet per Damas. in 3. lib. * ubi dicit, quod humanatio eam, quæ ad hominem est, copulationem demonstrat. Ergo par ratione potest dici denominatiue, quod homo ille sit Dominicus.

3. Præterea, Sicut dominicus denominatiue dicitur à Domino, ita diuinus denominatiue dicitur à Deo. Sed Dion. * Christus nominat, diuinitatem Iesum. Ergo par ratione potest dici, quod Christus sit homo dominicus.

Sed contra est, quod August. dicit in lib. Retract. * Non videtur recte dicatur homo dominicus Iesus Christus, cum sit vtiq. Dominus.

a. Respondeo dicendum, quod, sicut supra dictum est, cum dicitur homo Christus Iesus, designatur suppositum æternum, quod est persona Filij Dei, propter hoc, quod est vnum suppositum vtriusque naturæ. De persona autem Filij Dei prædicatur Deus, & Dominus essentialiter, & ideo non debet prædicari denominatiue, quia hoc derogat veritati vniōnis. Vnde, cum Dominicus dicatur denominatiue à Domino, non potest verè & propriè dici, quod homo ille sit dominicus, sed magis, quod sit Dominus. Si autem per hoc, quod dicitur homo Christus Iesus, designaretur suppositum aliquod creatum, secundum illos, qui ponunt in Christo duo supposita, posset dici homo ille dominicus, in quantum assumitur ad participationem honoris diuini, sicut Nestoriani posuerunt. Et hoc etiam modo humana natura non dicitur essentialiter Dea, sed descripta: non quidem per conuersionem ipsius in diuinam naturam, sed per coniunctionem ad diuinam naturam in vna hypostasi, ut patet per Damasenum in lib. 3.

Ad primum ergo dicendum, quod Augustinus verba illa, & similia retractat in lib. Retract. Vnde post verba præmissa in lib. Retract. * subdit, Vbiunque hoc dixi, scilicet, quod Christus Iesus sit homo dominicus, dixisse me nollem, postea quippe vidi non esse dicendum. Quamuis nonnulla possit ratione defendi, quia, scilicet, posset aliquis dicere, quod dicitur homo dominicus ratione humane naturæ, quam significat hoc nomen, homo, non autem ratione suppositi.

B b b

Ad secundum

Ad secundum dicendum, quod illud unum suppositum, quod est humana & diuina natura, primum quidem fuit diuina natura, scilicet, ab æterno: postea autem ex tempore per incarnationem factum est suppositum humana natura. Et hac ratione dicitur humanatum, non quia assumpsit hominem, sed quia assumpsit humanam naturam. Non autem sic est conuerso, quod suppositum humana natura assumpsit diuinam naturam, unde non potest dici homo deificatus vel dominicus.

Ad tertium dicendum quod hoc nomen, diuinum, consuevit predicari, etiam de his, de quibus predicatur essentialiter hoc nomen Deus. Dicimus enim, quod diuina essentia est Deus, ratione identitatis: & quod essentia est Dei siue diuina, propter diuersum modum significandi, & Verbum diuinum, cum tamen Verbum sit Deus. Et similiter dicimus personam diuinam, sicut & personam Platonis, propter diuersum modum significandi. Sed dominicus non dicitur de his, de quibus Dominus predicatur: non enim consuevit dici, quod aliquis homo, qui est Dominus sit Dominicus. Sed illud, quod qualitercūq; est domini, dominicum dicitur: sicut dominica voluntas, vel dominica manus, vel dominica passio. Et ideo ipse homo Christus, qui est Dominus, non potest dici dominicus: sed potest caro eius dici carnis dominica, & passio eius potest dici passio dominica.

COMMENTARIUS.

Diuus Thomas videtur mouisse quæstionem hanc propter Augustinum, qui interdum hac locutione vsus est, & postea illam retractauit, vt D. Thomas refert in articulo, & constat etiam ex lib. 2. de sermone Domini in monte, cap. 10. Sed non solum Augustinus ea locutione interdum vsus est, sed etiam Athanasius in expositione fidei, quæ habetur in tom. 1. & Chrysostomus in de Cruce Domini in tom. 3. & Epiphanius, hæres. 69. & in libro Ancorato post medium, & Dydimus lib. 3. de Spiritu sancto, col. 4. in 6. tom. Biblioth. sanctæ. Nihilominus D. Thomas, sequens retractionem Augustini, negat simpliciter hanc locutionem, quia Dominicus dicitur denominatiue à Domino: unde, cum Christus sit ipse Dominus, non potest verè dici Dominicus, quia per hoc importatur solum quædam habitudo ad Dominum. Circa quam rationem & sententiam obseruanda est regula supra posita de predicationibus denominatiuis, non enim omnis prædictio denominatiua repugnat huic mysterio, sed illa, quæ indicat distinctionem suppositorum, atque adeo unionem accidentalem; hoc verò prædictum, Dominicus, significat sine vlllo dubio habitudinem ad Dominum, & consequenter importat distinctionem rei sic denominatæ ab ipso Domino, unde fit, vt humanitas Christi verè possit denominari Dominica, quia est distincta à supposito. Et hoc fortasse modo locuti sunt Patres Græci, & Augustinus in prioribus locis, frequens enim apud illos est, humanitatem hominem appellare. Et idem est de passione & alijs similibus: at verò homo Christus, cum non distinguatur à supposito, quod est Dominus, non potest Dominicus appellari, quia indicatur Nestorianus error, & distinctio suppositorum. Vnde etiam Nazianzenus, orat. 51. refert, etiam Apollinarem illa voce vsus esse, ipse verò subdit, Nos vero rectius Deum, & Dominum nostrum appellamus non enim hominem à Domino separamus. Addi verò potest, hæc omnia esse vera, si intelligamus, hoc nomen, Dominicus, dicere habitudinem ad ipsummet Verbum, vt reuera contingit in illa propositione iuxta communem vsum terminorum: intelligi tamen posset, hanc denominationem etiam sumi per habitudinem ad Patrem: sicut enim dicitur Christus Filius Dei propter habitudinem ad Patrem, ita etiam potest dici Filius, seu Verbum Domini, quomodo in Scriptura interdum

August.
Athanas.
Chrys.
Epiphanius.
Dydimus.

Naz.

appellatur: ergo ratione huius habitudinis potest dici Verbum Dominicum, & Filius Dominicus, & per communicationem idiomatum homo Dominicus. Sed quia vocibus vtendum est iuxta communem vsus, cui sensus hic non est consentaneus, idè hæc locutio introductenda non est. Posset verò hic habere locum quæstio, an, saltem cum hac determinatione, in quantum homo, possit hoc prædicatum dici de Christo, sed hæc quæstio coincidet cum illa, an Christus, in quantum homo, possit dici seruus, quæ infra, q. 20. tractanda est.

Solutio ad primum simul sum articulo explicata est. Solutiones verò ad 2. & 3. in disputatione præcedenti sect. 3. tractatæ sunt.

ARTICVLVS IV.

Utrum ea, quæ conueniunt Filio hominis, possint predicari de Filio Dei, & e conuerso.

Ad quartum sic proceditur. Videtur, quod ea, quæ sunt humana natura, non possint dici de Deo. Impossibile enim est, opposita de eodem prædicari. Sed ea, quæ sunt humana natura, sunt contraria his, quæ sunt propria Dei: Deus enim est increatus, immutabilis, & æternus: ad humanam autem naturam, pertinet, vt sit creata, temporalis, & mutabilis. Ergo ea, quæ sunt humana natura, non possunt dici de Deo.

2. Præterea, Attribuere Deo ea, quæ ad defectum pertinent, videtur derogare diuino honori, & ad blasphemiam pertinere. Sed ea, quæ sunt humana natura, defectum quandam continent, sicut pati, mori, & alia huiusmodi. Ergo videtur, quod nullo modo ea, quæ sunt humana natura, possint dici de Deo.

3. Præterea, Assumi conuenit humana natura. Non autem hoc conuenit Deo. Non ergo ea, quæ sunt humana natura, de Deo dici possunt.

Sed contra est, quod Damascenus, dicit in 3. lib. quod Dominus suscepit ea, quæ sunt carnis idiomata, id est, proprietates, dum Deus passibilis nominatur, & Deus gloria crucifixus est.

Respondeo dicendum, quod circa hanc quæstionem diuersas sunt inter Nestorianos & Catholicos. Nestoriani enim pocius, quæ dicuntur de Christo, diuidere volebant hoc modo, vt ea, quæ pertinent ad humanam naturam, non dicerentur de Deo: nec ea, quæ pertinent ad diuinam naturam, dicerentur de homine. Vnde Nestorius dixit: Si quis Dei Verbo tribuat passiones tribuere, anathema sit. Si quæ verò nomina sunt, quæ pertinere possunt ad vtramque naturam, de talibus predicabant ea, quæ sunt vtriusque nature: sicut hoc nomen, Christus, vel Dominus. Vnde concedebant Christum esse natum de Virgine, & fuisse ab æterno, non tamè dicebant, vel Deum natum de Virgine, vel hominem ab æterno fuisse. Catholici verò posuerunt, huiusmodi, quæ dicuntur de Christo (siue secundum diuinam naturam, siue secundum humanam) dici posse tam de Deo, quam de homine. Vnde Cyrillus dicit: Si quis duabus personis seu substantijs, id est, hypostasis, eas quæ in Euangelijs, & Apostolicis conscriptis nominibus sunt, diuidit voces, vel ea, quæ de Christo à Sanctis dicuntur, vel ab ipso Christo de semetipso, & aliquas quidem ex his homini applicandas crediderit, aliquas verò soli Verbo deputauerit, anathema sit. Et huius ratio est, quia, cum sit eadem hypostasis vtriusque nature, eadem hypostasis supponitur nomine vtriusque nature: siue ergo dicatur homo, siue Deus, supponitur hypostasis diuina & humana natura. Et idè de homine possunt dici ea, quæ sunt diuina natura, tanquam de hypostasi diuina natura: & de Deo possunt dici ea, quæ sunt humana natura, tanquam de hypostasi humana natura. Secundum tamen, quod

* In Com.
Expositio
p. 1. ad
1. ad 1.

* In Com.
Expositio
p. 1. ad
1. ad 1.

quod in propositione, in qua aliquid de aliquo predicatur, non solum attenditur, quid sit illud, de quo predicatur predicatum: sed etiam secundum quid de illo predicetur. Quamvis ergo non distinguantur ea, quae predicantur de Christo, distinguuntur tamen secundum id, secundum quod utrumque predicatur. Nam ea, quae sunt divinae naturae, predicantur de Christo secundum divinam naturam: ea autem, quae sunt humanae naturae, predicantur de eo secundum humanam naturam. Vnde Augustinus dicit in primo de Trinitate: ** Distinguiamus, quid in Scripturis sonet, secundum formam Dei, in qua aequalis est Patri, & quid, secundum formam servi, quam accepit, in qua minor est Patri. Et infra, quid, & propter quid, & quid secundum quid dicatur, prudens, & diligens, & pius lector intelliget.*

Ad primum ergo dicendum, quod opposita predicari de eodem secundum idem, est impossibile, sed secundum diversa, nihil prohibet. Et hoc modo opposita predicantur de Christo, non secundum idem, sed secundum diversas naturas.

Ad secundum dicendum, quod sic, quae ad defectum pertinent, Deo attribuerentur secundum divinam naturam, esset blasphemia, quasi pertinet ad diminutionem honoris ipsius: non autem pertinet ad Dei iniuriam, si attribuantur ei secundum naturam assumptam. Vnde in quodam sermone Ephesini Concilii dicitur. Nihil putat Deus iniuriam, quod est occasio salutis hominibus, nihil enim abiectorum, quae elegerit propter nos, iniuriam facit illi naturae, quae non potest esse subiecta iniuriis, propria vero facit inferiora, ut saluet naturam nostram. Quando ergo abiecta & vilia sunt, divinam naturam non iniuriatur, sed saltem hominibus operantur. Quomodo dicitur ea, quae causa nostrae salutis sunt, iniuria occasionem Deo fuisse.

Ad tertium dicendum, quod assumi convenit humanae naturae, non ratione suppositi, sed ratione sui ipsius, & ideo non convenit Deo.

Afirmat D. Thomas, & littera & doctrina eius est satis clara. Nihil verò addendum occurrat ijs, quae in disputatione praecedenti, sect. 3. & 4. dicta sunt.

ARTICVLVS V.

Virum ea, quae conveniunt filio hominis, possint praedicari de divina natura: & de humana, ea, quae conveniunt Filio Dei.

Ad quantum sic proceditur. Videtur, quod, quae sunt humanae naturae, possint dici de natura divina. Ea enim, quae sunt humanae naturae, predicantur de Filio Dei, & de Deo. Sed Deus est sua natura. Ergo ea, quae sunt naturae humanae, possunt predicari de divina natura.

2. Præterea, Caro pertinet ad naturam humanam. Sed, & 6. circa fi. sicut dicit Damascenus: ** in 3. lib. dicimus naturam Verbi incarnatam esse secundum Beatos Athanasium & Cyrillum. Ergo videtur, quod pari ratione ea, quae sunt humanae naturae, possint dici de divina natura.*

3. Præterea, Ea, quae sunt divinae naturae, conveniunt humanae naturae in Christo: sicut cognoscere futura, & habere salutiferam virtutem. Ergo videtur, quod pari ratione ea, quae sunt humanae naturae, possint dici de divina natura.

4. Sed contra est, quod Damascenus: ** dicit in 3. libro: Deitatem quidem dicentes, non nominamus de ea, quae humanitatis idiomata sunt, id est, proprietates: non enim dicimus Deitatem passibilem, vel creabilem. Deitas autem est divina natura. Ergo ea, quae sunt humanae naturae propria, non possunt dici de divina natura.*

Fr. Suarez Tom. 1.

Respondetur dicendum, quod ea, quae sunt propriae vnius, non possunt verè de alio predicari, nisi de eo, quod est idem illi: sicut risibile non convenit nisi ei, quod est homo. In mysterio autem Incarnationis non est eadem natura divina & humana, sed eadem est hypostasis vtriusque naturae. & ideo ea, quae sunt vnius naturae, non possunt de alia predicari, secundum quod in abstracto significantur. Nomina verò concreta supponunt hypostasim naturae, & ideo indifferenter predicari possunt ea, quae ad utramque naturam pertinent, de nominibus concretis, siue illud nomen, de quo dicuntur, det intelligere utramque naturam, sicut hoc nomen, Christus, in quo intelligitur, & Divinitas vngens, & humanitas vincta: siue solum divinam naturam sicut hoc nomen, Deus, vel Filius Dei: siue solum naturam humanam, sicut hoc nomen, homo, vel Iesus. Vnde Leo Papa dicit in Epistola ad Paphianos: ** Non interest, ex qua Christus substantia nominetur, cum, inseparabiliter manente unitate personae, idem sit & totus hominis filius, propter carnem, & totus Dei Filius, propter vnam cum Patre Deitatem.*

Ad primum ergo dicendum, quod in divinis realiter est idem persona cum natura, & ratione huius identitatis divina natura predicatur de Filio Dei. Non tamen est idem modus significandi, & ideo quadam dicitur de Filio Dei, quae non dicuntur de divina natura: sicut dicimus, quod Filius Dei est genitus, non tamen dicimus, quod natura divina sit genita, ut in prima parte habitum est. ** Et similiter in mysterio Incarnationis dicimus, quod Filius Dei passus est, non autem dicimus, quod divina natura sit passa.*

Ad secundum dicendum, quod Incarnatio magis importat unionem ad carnem, quam carnis proprietatem. Vtraque autem natura in Christo, est unita alteri in persona, ratione cuius unionis, & divina natura dicitur incarnata, & humana natura deificata, ut supra dictum est.

Ad tertium dicendum, quod ea, quae sunt divinae naturae, dicuntur de humana natura, non secundum quod essentialiter competunt divinae naturae: sed secundum quod participative derivantur ad humanam naturam. Vnde ea, quae participari non possunt à natura humana (sicut esse increatum, aut omnipotentem) nulla modo de humana natura dicuntur: Divina autem natura nihil participative recipit ab humana natura, & ideo ea, quae sunt humanae naturae, nullo modo possunt dici de divina natura.

Hic articulus etiam expositus est in disputatione praecedenti, sectione secunda.

ARTICVLVS VI.

Virum haec sit vera, Deus factus est homo.

Ad sextum sic proceditur. Videtur, quod haec sit falsa, Deus factus est homo. Cum enim homo significet substantiam, fieri hominem, est fieri simpliciter. Sed haec est falsa, Deus factus est simpliciter. Ergo haec est falsa, Deus factus est homo.

2. Præterea, Fieri hominem, est mutari. Sed Deus non potest esse subiectum mutationis, secundum illud Malach. 3. Ego Dominus, & non mutor. Ergo videtur, quod haec sit falsa, Deus factus est homo.

3. Præterea, Homo secundum quod de Christo dicitur, supponit personam filij Dei. Sed haec est falsa, Deus factus est persona filij Dei. Ergo haec est falsa, Deus factus est homo.

Sed contra est, quod dicitur. Ioan. 1. Verbum caro factum est. Et sicut Athanasius dicit in Epistola ad Epictetum. Quod dixit, Verbum caro factum est, simile est, ac si diceretur, quod Deus homo factus est.

a. Respondetur dicendum, quod unumquodque dicitur esse factum illud, quod de novo incipit predicari de ipso. Episcopus

Bbb 2

Artic. 1. h. autem hominem verè predicatur de Deo (sicut dictum est*)
ius qu. ita tamen, quod non conveniatur Deo esse hominem ab aeterno, sed ex tempore per assumptionem humanae naturae. Et ideo hac est vera, Deus factus est homo. Diversimodè tamen intelligitur à diversis, sicut & hac, Deus est homo, ut supra dictum est.

Artic. 1. h. est.
ius qu. Ad primum ergo dicendum, quod fieri hominem, est fieri simpliciter in omnibus his, in quibus humana natura incipit esse in supposito de novo creato. Deus autem dicitur factus homo, eo quod humana natura incipit esse in supposito divinae naturae, ab aeterno praesistente. Et ideo, Deus fieri hominem, non est, Deum fieri simpliciter.

Ad secundum dicendum, quod, sicut dictum est, fieri importat, quod aliquid predicetur de novo de altero. Unde quando docetur aliquid de novo predicatur de altero cum mutatione eius, de quo dicitur, tunc fieri est mutari. Et hoc contingit in omnibus, quae absolute dicuntur: non enim potest albedo aut nigredo de novo advenire alicui, nisi per hoc, quod de novo mutatur ad albedinem vel nigredinem. Ea verò, quae relative dicuntur, possunt de novo predicari de aliquo absque eius mutatione: sicut homo de novo fit dexter absque sui mutatione, per motum illius, qui fit ei sinister. Unde in talibus non oportet omne, quod dicitur fieri, esse mutatum, quia hoc potest accidere per mutationem alterius. Et per hunc modum ad Deum dicimus, Domine refugium factus es nobis. Esse autem hominem, convenit Deo ratione unionis, quae est relatio quadam, & ideo esse hominem predicatur de novo de Deo absque eius mutatione per mutationem humanae naturae, quae assumitur in divinam personam. Et ideo, cum dicitur, Deus factus est homo, non intelligitur aliqua mutatio ex parte Dei, sed solum ex parte humanae naturae.

Ad tertium dicendum, quod homo supponit personam Filij Dei, non nudam, sed prout subsistit in humana natura. Et ideo, quamvis hoc sit falsa, Deus factus est persona Filij Dei, est tamen hac vera, Deus factus est homo, ex eo quod est vnitus humanae naturae.

COMMENTARIUS.

Responsio

Respondet D. Thomas simpliciter & sine distinctione vlla, illam propositionem esse veram. Quamquam enim in aliquo sensu, scilicet, si participium factus, sit pars subiecti, & non praedicati, sit falsa, quia Christus non est Deus factus, sed Deus verus, iuxta ea, quae in simili docet D. Thomas, articulo sequenti: tamen, quia ille sensus improprie simus est, & in ea propositione nunquam visitatus, ideo merito D. Thomas distinctionem illam praetermisit, & simpliciter affirmavit, quod in proprio sensu de fide Catholica certum est, iuxta illud Ioan. 1. Verbum caro factum est, & ad Rom. 1. Qui factus est ei ex semine David, secundum carnem; & ad Galat. 4. Factum ex muliere, ad Philip. 2. In similitudinem hominum factus, ac denique in Symbolo, Et homo factus est, & reliqua Concilia, & Patres omnes loquentes de hoc mysterio his fere, vel similibus verbis illud explicant. Ratio verò est, quia suppositum, quod prius simpliciter subsistit, & non est homo, vel aliquid huiusmodi, si postea est homo, vel aliquid tale, necesse est, ut factum sit tale: sed ita est in praesenti, nam suppositum Verbi antea erat, & non erat homo, & nunc est homo; ergo necesse est, ut factum sit homo, & ita ratione illius verum erit dicere, Deum factum esse hominem. Et confirmatur, quia Deus nunc est homo, & antea non erat homo; ergo vel homo factus est Deus, vel Deus homo: non primum, ut statim dicitur; ergo secundum.

Bona.

Sed queres primò, an illa locutio sit omnino propria. D. Thomas enim Bona vent. in 3. distinct. 7. artic. 1. quaest. 2. negat esse propriam, quia ille modus locutionis in rigore sermonis indicat subiectum illud,

A quod dicitur factum esse tale, mutatum esse, ut patet inductione in omnibus similibus; sed Deus non est mutatus, cum est incarnatus; ergo non proprie dicitur factus homo. Dicendum tamen est, illam propositionem tam propriam esse, quam veram; sicut enim Deus nunc est propriissime homo, licet antea non fuisset; ita propriissime dicitur factus homo; quia per hanc locutionem in tota eius proprietate nihil aliud significatur, quam acquisivisse, esse hominem, quod antea non habebat, per aliquam veram actionem seu effectiorem, siue per illam fiat mutatio in subiecto, quod dicitur fieri tale, siue in alio, ex cuius mutatione resultet, ut tale subiectum denuo sit tale. Quamquam enim in creaturis, ferè semper fiat priori modo, in hoc tamen mysterio posteriori modo, scilicet, per mutationem solius humanitatis, Deus factus est homo, ut supra disput. 8. fuisse tractatum est, & hic D. Thomas in solut. ad secundum explicat exemplo relatiuorum, in quibus dicitur aliquis factus dexter, aut similis, sine mutatione sui, per alterius extremi mutationem. Quod exemplum optimum est ad explicandam propriam viam, & significationem illius verbi, factum, quod ex vi sua non importat mutationem in subiecto, cui attribuitur. Tenet etiam illud exemplum in hoc, quod per hoc mysterium nihil additum est Deo inhærens ipsi, per quod mutari poterit, quia relatio unionis in eo tantum est rationis. Quoad alia verò non oportet exemplum in omnibus esse simile, ut in supra citata disputatione latius tractatum est.

Dices, saltem per communicationem idiomatum necesse est fieri, Deum mutari, si sit homo, quia illa mutatio, quae fit in humanitate, per communicationem idiomatum tribui poterit Verbo & Deo. Respondent aliqui, negando sequelam, quia ex vi illius propositionis significatur, Deum esse mutatum. Sed nulla ratio redditur, cur hoc magis per illam propositionem significetur, quam per hanc, Deus est mortuus, vel similes. Alij ergo existimant, in rigore illam propositionem esse veram in dicto sensu Catholico, quamvis propter ambiguitatem distinguenda sit, quod in alijs motibus factis in Christo homine, ego supra dixi in fine disputationis 32. Tamen de hac mutatione, per quam humanitas iuncta est Verbo, existimo, id non esse verum in propria & rigorosa communicatione idiomatum; quia per illam mutationem non mutatur homo, sed sola humanitas, communicatio autem idiomatum non sumitur à proprietatibus, vel actionibus humanitatis ut sic. Et ratio huius est, quia haec mutatio non supponit unionem, sed est via ad unionem, & ideo, sicut humanitas dicitur vniiri, & non homo, ita & mutari, & propterea ratione huius mutationis non potest dici Verbum mutari, etiam per communicationem idiomatum. Dices, ergo nec poterit dici Deus genitus ex Virgine per communicationem idiomatum, quia generatio, à qua illa denominatio sumitur, fit in humanitate prius natura, quam vniatur Verbo, tanquam in subiecto. Respondetur, negando consequentiam, primò quidem, quia generatio substantialis non denominat subiectum, sed terminum, qui est suppositum ipsum. Deinde, quia haec generatio nihil aliud est, quam vnio formae cum materia naturali modo facta, & hanc ordine naturae supponit unionem ipsius animae, & corporis ad Verbum, ut in superioribus dictum est, & inferius latè dicemus, agentes de Beata Virgine.

Secundò dubitari potest, an haec propositio etiam vera sit, Deus factus est hic homo. Respondetur breuiter, affirmando, sequitur enim ex praecedenti, Deus enim non sit homo in communi, sed in particulari, nec assumptum humanitatem in communi, sed hanc humanitatem, unde ideo factus est homo, quia

quia factus est hic homo. Et confirmatur, quia Deus factus est Filius Virginis: ergo factus est Iesus, & hic homo, illa enim tria nomina idem individuum significant, quamvis diverso modo. Præterea, quia, fieri hominem, significat actionem, quæ non versatur nisi circa singulare, & ratione illius dicitur de vniuersali: ergo sic Deus homo, quia fit hic homo. Denique cum dicitur Deus factus homo, ibi, homo, non supponit simpliciter aut immobiliter, vt sophista dicitur, ergo licet sub illo prædicato descendere, & designare hunc vel illum hominem, ratione cuius vera sit propositio. Sed contra. Hic homo designat suppositum, sed Deus non est factus hoc suppositum; ergo non est factus hic homo. Respondetur primò, negando maiore, sed hic homo formaliter designat hanc humanitatem vt subsistentem, seu subsistens in hac humanitate: quia de ratione huius hominis nō est hoc suppositum, sed tantum subsistens in hac humanitate, & ita hic homo ex vi sue significationis hoc tantum designat, præsertim positus à parte prædicati, quod sumi solet formaliter. Deinde, quamuis hic homo diceret hoc suppositum, non tamen vt cuiusque, sed vt compositum ex humanitate, & ita potest Deus dici fieri hic homo, non quia ipsum suppositum fiat, sed quia ex supposito diuino, & humanitate fit hic homo.

Obiect. 2a

Respons.

Obiect. 3a

Respons.

Obiect. 4a

Respons.

A suos in Scripturis sanctis de Filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem. Sed Christus, secundum quod homo, est ex semine Dauid secundum carnem. Ergo homo factus est Filius Dei.

2. Præterea, August. dicit in primo de Trinit. * Talis erat illa susceptio, qua Deum hominem faceret, & hominem Deum. Sed ratione illius susceptionis hac est vera, Deus factus est homo. Ergo similiter hac est vera, Homo factus est Deus.

3. Præterea, Gregor. Nazianzenus dicit in epistola ad Clodionum, * Deus quidem humanatus est, homo autem Deificatus, vel quomodo libet aliter nominauerit. Sed Deus ea ratione dicitur humanatus, quia est homo factus. Ergo homo ea ratione dicitur Deificatus, quia est factus Deus. Et ita hac est vera, Homo factus est Deus.

4. Præterea, Cum dicitur, Deus factus est homo, subiectum actionis vel mutationis non est Deus: sed humana natura, quam significat hoc nomen, homo. Sed illud videtur esse subiectum actionis, cui factio attribuitur. Ergo hac magis est vera, Homo factus est Deus, quam ista, Deus factus est homo.

Sed contra est, quod Damascen. dicit in 3. lib. * Non hominem Deificatum dicimus, sed Deum humanatum. Idem autem est fieri Deum, quod Deificari. Ergo hac est falsa, homo factus est Deus.

a Respondeo dicendum, quod ista propositio, Homo factus est Deus, tripliciter potest intelligi. Vno modo, ita quod participium, factus, determinet absolute, vel subiectum, vel prædicatum. Et in hoc sensu est falsa, quia neque homo ille, de quo Deus prædicatur, est factus, neque Deus est factus, vt infra dicitur. Et sub eodem sensu hac est falsa, Deus factus est homo. Sed sub hoc sensu non queritur hic de istis suppositionibus. Alio modo potest intelligi, vt ly, factus, determinet compositionem, vt sit sensus, Homo factus est Deus, id est, factum est, vt homo fit Deus. Et sub hoc sensu vtraq; est vera. Et homo factus est Deus, & Deus factus est homo. Sed hic non est proprius sensus harum locutionum, nisi forte intelligatur secundum quod ly, homo, non habet personalem suppositionem, sed simplicem. Licet enim hic homo non sit factus Deus, quia hoc suppositum, scilicet, persona Filij Dei, ab æterno fuit Deus: tamen homo, communiter loquendo, non semper fuit Deus. Tercio modo proprie intelligitur, secundum quod hoc participium, factus, ponit fieri circa hominem in respectu ad Deum, sicut ad terminum actionis. Et in hoc sensu, supposito quod in Christo sit eadem persona, & hypostasis, & suppositum Dei, & hominis (vt supra ostensum est) ista propositio est falsa: quia, cum dicitur, Homo factus est Deus, ly, homo, habet personalem suppositionem. Non enim, esse Deū verificatur de homine ratione humana natura, sed ratione suppositi sui: suppositum a illud humana natura, de quo verificatur esse Deum, est idem, quod hypostasis, seu persona Filij Dei, quæ semper fuit Deus. Vnde non potest dici, quod iste homo incepit esse Deus, vel quod fiat Deus, aut quod factus sit Deus. Si verò esset alia persona, vel hypostasis Dei, & hominis, ita quod esse Deum, predicaretur de homine, & de conuerso, per quandam connexionem suppositorum, vel dignitatis personalis, vel affectionis, vel inhabitationis (vt Nestoriani dixerunt) tunc par ratione posset dici, quod homo factus est Deus, id est, coniunctus Deo, sicut & quod Deus factus est homo, id est, coniunctus homini.

Ad primum ergo dicendum, quod in verbis illis Apostoli hoc veritatum, qui, quod refert personam Filij Dei, non debet intelligi ex parte prædicati: quasi aliquis existens ex semine Dauid secundum carnem sit factus Filius Dei, in quo sensu obiectio procedebat. sed debet intelligi ex parte subiecti, vt sit sensus, quod Filius Dei factus est, scilicet, homo, ad honorem Patris (vt Gl. exponit) existens ex semine Dauid secundum carnem. Ac si diceret, Filius

Lib. 1. c. 13. circa prim. tom. 3.

In epist. ad Clodionum inter princ. c. med.

Lib. 3. c. 2. non longe à fine.

Art. 3. c. 9. huius q.

Que. 2. a. 3.

ARTICVLVS VII.

Vtrum hac sit vera, Homo factus est Deus.

A D septimum sic proceditur. Videtur, quod hac sit vera, Homo factus est Deus. Dicitur enim Rom. 1. Quod ante promiserat per Prophetas

Tert. Loc. sup. 46. col.

Glos. inter sup illa verba Rom. 1.

Bbb 3

Filius Dei factus est habens carnem ex semine David, ad honorem Dei.

Ad secundum dicendum, quod illud verbum Augustini est intelligendum in illo sensu, secundum quod ex illa susceptione incarnationis factum est, ut homo esset Deus, & Deus esset homo. In quo sensu ambæ locutiones sunt veræ, ut dictum est.

Et similiter dicendum est ad tertium: nam Deificari idem est, quod fieri Deum.

Ad quartum dicendum, quod terminus in subiecto positus tenetur materialiter, id est, pro supposito: positus verò in predicato, tenetur formaliter, id est, pro natura significata. Et ideo, cum dicitur: Homo factus est Deus, ipsum fieri, non attribuitur humanæ nature, sed supposito humanæ nature, quod est ab eterno Deus, & ideo non conuenit et fieri Deum. Cum autem dicitur, Deus factus est homo, factio intelligitur terminari ad ipsam humanam naturam. Et ideo, proprie loquendo, hæc est vera, Deus factus est homo: sed hæc est falsa, Homo factus est Deus. Sicut si Sortes, cum fuerit homo, postea factus est albus, demonstrato Sorte, hæc est vera, Hic homo hodie factus est albus: hæc tamen est falsa, Hoc album hodie factum est homo. Si tamen ex parte subiecti poneretur aliquod nomen significans naturam humanam in abstracto, posset hoc modo significari ut subiectum factionis: puta, si diceretur, quod natura humana facta est Filius Dei.

COMMENTARIUS.

Distinguit D. Thomas tres sensus huius propositionis. Primus est, ut participium illud, factus, sit pars subiecti, vel prædicati: quo sensu dicit esse propositionem inusitatam, improprietatem & falsam. Quod est certissimum, præcipue, si, factus, sit pars prædicati, absolute illud determinans, nam tunc sensus est, Christum esse Deum, seu per participationem: si verò sit pars subiecti, significat, Christum esse hominem factum simpliciter, quod in rigore non est verum, ut infra dicitur. Posset tamen sumi subiectum illud in alio sensu, scilicet, ut significet non factum simpliciter, sed factum hominem, ita ut sensus sit, quia factus est homo, est Deus. Et hoc modo esset vera propositio, sed in re est eadem, quæ articulo præcedenti tractata est, aut cum hac: Verbum incarnatum est Deus.

Secundus sensus est, ut participium, factus, cadat in totam propositionem, quæ, sicut in tempore cepit esse vera, ita dici potest facta vera, seu factum esse, ut vere dici possit. Homo est Deus. Et hoc sensu ait D. Thomas, propositionem esse veram, quia non significat, aliquem hominem per actionem aliquam acquisiuisse Deitatem, sed solum simpliciter factum esse hoc totum, hominem esse Deum: & ideo dixit D. Thomas iuxta hunc sensum subiectum illud, homo, supponere simpliciter seu immobiliter, ita ut nullum suppositum sub illo liceat designare. Propter quod merito dicit, hunc etiam sensum esse improprium, & præter vnitatem suppositionem terminorum, maxime, ut notant idem D. Thomas & Bonavent. in 3. distinct. 7. cum vox illa, factus, masculini generis sit, sic enim non potest proprie cadere in totam propositionem. Dixi autem subiectum illud, homo, in hoc sensu, ita supponere immobiliter, ut non liceat sub illo designare certum suppositum, quia, ut statim dicam, nullum suppositum est, quod factum sit Deus: licet tamen formaliter designare hunc hominem, quia in eodem sensu etiam factum est, ut verum sit dicere, hunc hominem esse Deum: hoc enim non semper fuit verum, & aliquando incepit esse verum: imò ideo indefinite cepit hoc vere dici de homine, quia cepit vere dici de homine.

Tertius sensus, & propriissimus illius propositi-

tionis est, quem ipsa præ se fert, scilicet, aliquem hominem acquisiuisse diuinum esse, seu diuinam naturam, per aliquam effectiorem, hoc enim est, quod D. Thomas ait, participium, factus, in hoc sensu applicare effectiorem homini, tanquam terminum illius. Et hoc sensu, atque adeo simpliciter & proprie loquendo, ait D. Thomas, propositionem illam falsam esse: quæ est sententia communis Theologorum in 3. distinct. 7. Bonavent. Ricard. Durand. Palud. & Marfil. quæst. 6. art. 3. dub. 8. & c. D. Thomas propostionis falsitas ferè ex ipsa explicatione satis constat, quam D. Thomas ita declarat: quia, homo, in illa propositione supponit personaliter, de nulla autem persona subsistente in humanitate vere dici potest, factum esse Deum verum, de quo loquimur, maxime enim de persona Christi, illa autem non est facta Deus, sed per se & essentialiter est Deus. Unde si diceretur, homo genitus est Deus, verè diceretur, quia hic homo per generationem habet, ut sit Deus, non per affectionem. Unde confirmatur primo, nam per illam propositionem significatur Deum ut sit, esse terminum effectiorem, ad quem ipsa terminatur, quod repugnat Deitati. Confirmatur secundo, quia per illam propositionem significatur, hunc hominem supponi illi actioni, per quam talis homo fit Deus, quod etiam repugnat veritati huius mysterij. Antecedens patet ex communi modo significandi illius participij, factus: supponit enim suppositum, cui applicatur, unde rectè dicimus, Petrum factum esse calidum, non verò calidum factum esse Petrum. Confirmatur tertio, quia alias sequitur, Christum factum esse Deum: quia, ut supra dicebam, si hoc verè dici potest de homine, elatione huius hominis: consequens autem falsum est, alias etiam ulterius sequitur, expositore concludendo, Verbum factum esse Deum. Tandem confirmatur, quia illa propositio, neque est vera ratione humanæ nature, quia neque illa est homo, neque est Deus, neque ratio illius homo est Deus: neque etiam potest esse vera ratione suppositi, seu personæ, quia illa non fit Deus: neque etiam ratione huius hominis, abstractendo à supposito, quia, cum effectio sit actio realis, vertitur circa singulare, & determinatum suppositum, & ideo non potest applicari huic homini, abstractendo à supposito: in quo differt hoc participium, factus, à participio, prædestinatus, de quo dicitur infra, quæst. 24. Potest denique hæc sententia confirmari ex his, quæ supra diximus disput. præced. sect. 3. hominem non posse dici deificatum, sed verum Deum, ratione huius mysterij, ubi & Patres pro hac sententia citamus, & exposuimus aliquos, qui interdum videntur aliter locuti. Sic etiam Fulgent. lib. de Incarnat. & Trinit. grat. cap. 10. inquit. Non ipsa caro, id est, ipse homo, in se formam diuinitatis accepit, sed Deus formam suam: & Petrus Diacon. lib. de Incarnatio. cap. 5. Deum dicit. Petrus Diacon. factum esse Christum, non Christum factum esse Deum. Idem Niceet. lib. 3. Theaur. cap. 32. & Elias Cretenensis orat. 1. Nazianzeni. §. Hac assumpta caro est, Elias Orat. & c.

Contra hanc verò sententiam sentit Scotus in distinct. 7. quæst. 2. Cuius fundamentum solum est, quia per aliquam actionem factum est, ut homo fit Deus, sed hoc solum significatur per illam propositionem, ergo. Facile tamen responderetur, negando actionem minorem, quia etiam significatur, illam actionem terminatam esse ad Diuinitatem, & suppositum esse hominem: & utrumque falsum est. Sed obijciatur, quia per conuersionem simplicem rectè videtur sequi, Deus factus est homo: ergo homo factus est Deus: quod argumentum eo magis urget, quo sancti Patres interdum ita loquuntur, August. lib. 1. de Trinit. cap. decimo tertio. Talis, inquit, erat illa susceptio, ut Deum hominem faceret, & hominem Deum, & ideo in Enchirid.

D. Thom.
Bonau.

ARTICVLVS VIII.

Utrum hac sit vera, Christus est creatura:

AD octauum sic proceditur: Videtur, quod hac sit vera, Christus est creatura. Dicit enim Leo Papa. Nona & inaudita conuentio: Deus qui est & erat, sit creatura. Sed illud potest predicari de Christo, quod Filius Dei factus est per Incarnationem. Ergo hac est vera, Christus est creatura.

B 2. Praterea, Proprietates vtriusque naturae, possunt predicari de hypostasi communi vtriusque naturae, quocunque nomine significetur, ut supra dictum est. Sed proprietates humanae naturae est esse creaturam, sicut & proprietates diuinae naturae est esse creatorem. Ergo vtrumque potest dici de Christo, scilicet, quod sit creatura, & quod sit increatus, & creator.

3. Praterea, principalior pars hominis est anima, quam corpus. Sed Christus ratione corporis, quod de Virgine huius generis traxit, dicitur esse simpliciter natus de Virgine. Ergo ratione animae, quae creata est à Deo, debet simpliciter dici, quod Christus sit creatura.

C Sed contra est, quod Ambrosius dicit in lib. de Trinitate. Nunquid dicto factus est Christus? nunquid mandato creatus est Christus? quasi dicat, non. Vnde subdit, Quomodo autem creatura in Deo esse potest? etenim Deus naturae simplicis est, non coniuncta. Ergo hac non est concedenda, Christus est creatura.

a Respondeo dicendum, quod, sicut Hieronymus dicit, Refert in ad ex verbis inordinate prolatis incurratur haeresis. Vnde cum hereticis nec nomina debemus habere communia, ne ipsorum errori fauere videamur. Ariani autem heretici Christum dixerunt esse creaturam, & minorem Patre, non solum ratione humanae naturae, sed etiam ratione diuinae personae. Et ideo non est absolute dicendum, quod Christus sit creatura, vel minor Patre, sed cum determinatione, scilicet, secundum humanam naturam? Ea vero, de quibus suspicari non potest, quod diuina persona conueniant secundum se ipsam, possunt simpliciter dici de Christo ratione humanae naturae, sicut simpliciter dicimus, Christum esse passum mortuum & sepultum. Sicut etiam in rebus corporalibus, & humanis, ea quae in dubitationem venire possunt, an conueniant toti vel parti, si insunt alicui parti, non attribuimus toti simpliciter id est, sine determinatione: non enim dicimus, quod Aethiops est albus, sed quod est albus secundum dentes. Dicimus autem absque determinatione, quod est cristus, quia hoc non potest conuenire, nisi secundum capillos.

E Ad primum ergo dicendum, quod aliquando sancti doctores causa breuitatis, determinatione omitta, nomine creatura videntur circa Christum: est tamen in eorum dictis subintelligenda determinatio, in quantum homo.

Ad secundum dicendum, quod omnes proprietates humanae naturae, sicut & diuinae, possunt aliquantulum dici de Christo. Vnde Damascenus dicit in 3. libro, quod Christus, qui Deus est & homo, dicitur, & creatus & increatus, passibilis & impassibilis. Sed tamen illa, quae dubitationem habent circa alterutram naturam, non sunt dicenda absque determinatione: Vnde ipse postea alibi subdit.

bbb * Ipsa

rid. cap. 40. & 41. & de predestinat. Sanct. cap. 15. dicit, hunc hominem fuisse coniunctum in unitate personae Filio Dei, quamquam ibi hominem pro humanitate sumptum videatur. Simili tamē modo Damascen. lib. 3. cap. 11. Verbum, inquit, caro factum est, & caro Verbum, Deus homo, & homo Deus: sicut etiam Nazian. orat. 35. num. 26. Hic homo, inquit, Deus est: sicut est postquam cum Deo coaluit: & orat. 51. circa principium dicit, Deum & hominem connexionem vnum esse, Deo nimirum, humanitatem, & homine diuinitatem suscipiente.

Respondetur ad argumentum, illam non esse legitimam conuersionem, quia mutatur suppositio, seu appellatio terminorum, ut per se satis constat: fieri ergo debet conuersio hoc modo, Deus factus est homo: ergo is, qui factus est homo, est Deus: Patres vero citant, quando ex adiunctis, & ex contextu sermonis constate eorum sensus, non tam dialecticum rigorem, quam sermonis elegantiam, & ipsius rei veram expositionem obseruant. Vnde in citatis locis loquuntur in secundo sensu à Diuo Thoma explicato, scilicet, per hoc mysterium factum esse, ut homo sit Deus, & ut eadem sit persona hominis & Dei. Sed quaeres, si humanitas Christi praexistisset prius tempore in alio supposito, quam assumeretur à Verbo, an posset veretū dici homo factus Deus, iam enim illi actioni supponeretur homo, & hic homo. Respondetur, etiam in eo casu non posse id proprie dici, quia etiam tunc nullum esset suppositum, de quo verē dici posset factum esse Deum: nam si praexistisset in alia natura suppositum creatum, illud non solum non fieret Deus, sed potius desineret esse in suae naturae assumptione: & ita proprie non supponitur actioni, nisi ut terminus à quo. Quod si supponatur, suppositum illud esse increatum, scilicet, aliam diuinam personam, illa per se esset Deus, vnde nec fieret Deus, nec Filius Dei, quia vnum suppositum non fit aliud.

b In solutione ad primum tractat Diuus Thomas locum illum Paul. ad Romanos 1. vbi loquens de Filio Dei subdit: Qui factus est ex semine Dauid secundum carnem, vbi videtur dicere Paulus, Christum, qui est ex semine Dauid secundum carnem, factum esse Filium Dei. Circa quem locum Adamus secutus Laurentium Vallam, putat vertendum potius fuisse genitum, quam factum, quia vox Graeca γενεσθαι vtrumque sensum patitur. Diuus tamen Augustinus quæstione 44. noui testamenti, quamquam fateatur potuisse generationis nomē eo loco poni, vel intelligi, mysterium tamen in hoc inuenit, quod Apostolus nomine facti, potius quam, geniti, vultus est, sicut ad Galat. 4. cum dixit: Factum ex muliere. Quoniam enim, inquit Augustinus, sine humano semine concreta caro Domini est in vtero Virginis, & corpus effecta, sed effectū, & virtute sancti spiritus, ideo sic locutus est Apostolus: aliud est enim semine admisto, sanguinem coagulare & generare, & aliud, non permissione, sed virtute procreare, ideo factum potius dicit, quam genitum. Vt autem recte Diuus Thomas exposuit, non Christus dicit factus Filius Dei, sed potius Filius Dei, illum enim refert participium, qui factus est, non simpliciter, sed secundum carnem, ut recte ibi notauit Chrysostomus. Nam de homine, inquit, est sermo propterea adiecta iuxta carnem, & ex semine Dauid, id est ex Virgine à Dauid descendente. Vnde sensus planus est, Filium Dei factum esse hominem ex Maria Virgine, ut recte ibi Anselmus & alij ferē omnes exponunt, & Augustinus sermon.

103. de tempore.

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

*

Lib. 4. c. 5.
à medio.

* Ipsa una hypostasis, scilicet, Christi, & increata est deitate, & creata est humanitate. Sicut & è conuerso non esset dicendum sine determinatione, Christus est incorporeus, vel impassibilis ad euadendum errorem Manichei, qui posuit, Christum verum corpus non habuisse, nec vere passum esse, sed dicendum est cum determinatione, quod Christus secundum deitatem est incorporeus, & impassibilis.

Ad tertium dicendum, quod de naturitate ex Virgine, nulla dubitatio potest esse, quod conueniat persona Filij Dei, sicut potest esse de creatione. Et ideo non est similis ratio utrobique.

COMMENTARIUS.

Quamquam D. Thomas negat, simpliciter Christum appellandum esse creaturam, an vero id consulat propter vitandum periculum erroris, an vero id doceat, quia in proprietate sermonis falsa est propositio, obsecrum & incertum est. Quo factum est, ut non solum de re ipsa, sed etiam de sententia & mente D. Thomae, variae sint opiniones. Prima ergo est, eam propositionem in rigore & proprietate sermonis verum habere sensum: tamen, quia est ambigua, & potest ad Arianum sensum facile trahi, simpliciter asserendam non esse, sed cum aliqua determinatione & explicatione. Ita exponit Diuum Thomam Caietan. hic, & habet fundamentum in principio corporis articuli, ubi solum dicit, non esse ita absolute loquendum, ne Arianorum errori fauere videamur. Deinde expressius in solutione ad secundum, id est iudicium facit de hac propositione, Christus est creatura, quod de hac, Christus est impassibilis, & incorporeus: quod negat, simpliciter esse dicendum, ne errori Manichaeorum fauere videamur. Constat autem, illas locutiones, & in proprietate sermonis, & in rigore veras esse. Deinde infra qu. 26. artic. 1. ad primum, similiter iudicat de hac, Christus est creatura, ac de hac, Christus est subiectus Patri, & solum ait, conuenientius esse, addere determinationem. Et eandem sententiam tenet Bonavent. in 3. distinct. 11. artic. 2. quæst. 1. præsertim in solutionibus argumentorum, quamquam male in contrarium citari soleat. Et Scot. idem probabile hoc censet. Tenet etiam Vvalden. lib. 1. doctrinalis fidei, ubi ca. 40. & 41 late probat, Christum secundum se non esse creaturam tamē c. 2. tandem concludit, per communicationem idiomatum posse ita appellari. Et huic sententiae fauere videtur modus loquendi Sanctorum: Sophronius in enim illa epistola, quæ habetur in VI. Synodo. act. 11. saepe vocat Christum, creatum & increatum. Leo Papa. serm. 3. Pentecost. Si homo, inquit, ad imaginem Dei factus, legem Dei seruasset, creator hominum creatura non fieret. Nazian. orat. 34. O nouam missionem, & admirandam temperationem, qui est, sit, & qui non est creatus, creatur. August. de Fid. & Symb. ca. 4. Quando Verbum caro factum est, eadem sapientia, quæ de Deo genita est, dignata est in hominibus creari, & in Enchir. ca. 38. illam creaturam, quam Virgo concepit, & c. & epist. 57. Quod ad Verbum attinet, creator est Christus, quod vero ad hominem creatura est Christus: lib. 4. de Trinit. c. 19. ita inquit: Factum quippe creaturam, per quem facta est omnis creatura, omnem creaturam testem habere oportebat, & sermo. 16. de tempore: Propter nos creatus est creator, & ser. 25. Creatur ex Matre, quam creauit, & ser. 27. Creator celi creatus sub celo. Similia habet Fulgent. de Fide ad Petrum, cap. 2. & 45. & lib. de Incarnat. cap. 2. quamuis hic determinationem addat. Damascen. lib. 3. cap. 4. & lib. 4. cap. 5. & 19. Verbum caro factum, creatura & notissimus appellatur. Ambros. lib. 3. de Fid. cap. 4. eundem dicit creatum esse ex Virgine creatum ex homine, creatum ad causam, qui est generatus ante secula. Nec dissimiliter Gregor. lib. 5. Moral. cap. 35. Redemptor noster, quia diuinitatis eius status capi ab humana mente non potuit, hunc se nobis

ad nos veniens, creatus natus, mortuus, & c. quasi transfendo monstrauit.

Sed quoniam ad hos Patres responderi potest, vel late videri esse nomine creationis, pro nomine conceptionis, vel generationis, aut subintellexisse determinationem illam, in quantum homo, & fere semper aliquid illi æquiualens addidisse, coniungendo creatorem cum creatura, vel aliquid simile: assero Hieronymum, qui non videtur hanc expositionem pati posse, trahens enim hanc questionem fere in terminis super epistolam ad Ephes. capit. 2. circa illa verba: Ipsi enim facti sumus, & lib. 3. in Galat. in principio, circa illa verba capit. 45. Ego Dominus creauit eum, & referens, quosdam dubitasse, Christum vocare creaturam, Nos, inquit, libere proclamamus, non esse periculum, illam dicere creaturam. Nam creati in Scriptura, inquit, interdum significat, fieri, quod non erat, interdum, id quod erat, transferri in aliud esse, ut Psal. 50. Cor mundum creauit in me Deus, & ad Ephes. 2. Creati in operibus bonis: quam doctrinam videtur simpliciter ex Hilario lib. 12. de Trinit. ubi circa finem dicit, Christum esse creaturam, vel creaturam, de Christo intellegendum illud ad Ephes. 4. Induite nouum hominem, qui Epist. 4. secundum Deum creatus est, id est, Christum, de quo dicitur etiam ad Rom. 13. Induimini Dominum Iesum Christum: & eandem fere doctrinam habet Cyrillus Alexand. lib. 5. Thesau. c. 4. de Christo exponens, Iud. Pro. 8. Dominus possedit me: & in epistola ad Anastasium circa finem, quæ habetur in Concilio Ephes. 2, to c. vlt.

Rationes adduci solent multæ: tres videntur potissimæ. Prima, quia non videtur maius incommodum, vocare Christum creaturam, quam tribuere illi proprietates creaturæ, quæ eandem imperfectionem includere videntur, ut esse mutabilem, finem, passibilem, & c. sed hæc tribuuntur Christo, ergo. Secunda, quia esse creaturam est de essentia hominis, sed omnia, quæ sunt de essentia hominis, dicuntur de Christo, ut supra dictum est: ergo. Tertia, quia in humanitate Christi est relatio creaturæ ad Deum, nam humanitas sine controuersia creatura est, sed relationes, quæ sunt in humanitate, tribuuntur Christo in concreto: sic enim dicitur Christus similis, & qualis, & c. ergo.

Secunda opinio negat, illam propositionem esse veram in rigore, & proprietate sermonis. Hæc videtur esse sententia Magistris in 3. distinct. 11. quam ibi Diuus Thomas, quæst. 1. artic. 2. secutus est: & Durandus Paludanus, & Capreolus, quæst. 1. R. 1. cardus artic. 1. quæst. 2. idem S. Thomas. lib. 4. contra Gent. capit. 48. ubi Ferrar. idem etiam Diuus Thomas, quæst. 29. de veritat. 1. ad tertium & b. d. 1. in fine corporis articuli, non videtur ab hac sententia alienus: tam falsum enim existimat vocare Christum simpliciter creaturam, sicut nigrum hominem appellare simpliciter album, solum quia habet dentes albos. Et hanc opinionem sequuntur fere moderni Thomistæ, ut Cano lib. 12. de locis, cap. 11. & 2. l. 1. Et pro illa referuntur Sancti. Basilii, lib. 2. contra Eunom. ubi ex professo probat, Christum non posse dici creaturam: Ambros. lib. 1. de Fid. cap. 6. & 7. Chrysost. homil. 3. in Ioan. & tom. 5. hom. Quod Chrysost. Christus est Deus. August. lib. 83. quæst. in 67. Sed hi Augustini Sancti, & alij, qui sæpe hoc confirmant, aperte loquuntur de Christo secundum diuinitatem, & contra Arianos, & ideo nihil ad præsentem causam ex eis asserri potest. Rationes pro hac sententia asserunt quatuor Medina, quas euidentes vocat. Prima, quia omnis creatura aliquando non fuit, sed Christus semper fuit; ergo. Secunda, quæ eadem est, Omnis creatura incipit esse, Christus non incipit esse: ergo. Tertia, similiter eadem, creatura includit negationem præcedentis esse, quæ Christo repugnat. Quarta, quia sequitur, Verbum esse creaturam, quod est hæreticum. Sequela patet, expositiori arguendo, Christi.

Christus est creatura, & Christus est Verbum; ergo Verbum est creatura.

Hæc controuersia pendet ex illa regula supra posita disputatione præcedenti, sectione vltima, scilicet prædicata, quæ inuolunt suppositum creatum, non posse simpliciter prædicari de Christo, & difficultas est an hoc prædicatum, creatura, inuoluat huiusmodi suppositum, quod magis pendet ex vsu & acceptione vocis, quam aliunde. Aduertendum ergo est, hanc vocem proprie & in rigore sumptam, significare posse rem ex nihilo productam; creatio enim significat productionem ex nihilo, & creatura proprie significat terminum creationis. Alio modo sumitur hæc vox ad significandam quæcumque rem in tempore productam per aliquam actionem vel effectum; omne enim quod increatum non est, creatura dici potest, vt supra tractatum etiam est disput. 7. sect. 5.

Obiectio.

Dico ergo primo, Christum non posse dici creaturam, si hæc vox in priori, & rigoroso sensu sumatur. Hæc conclusio certa est, quia Christus non est ex nihilo productus, includit enim suppositum diuinum, quod non est ex nihilo productum. Dices. Hoc sensu etiam Petrus non poterit dici creatura, quia non est productus ex nihilo, nulla ergo est in hoc differentia inter Christum, & alios homines. Respondetur, esse maximam. Primo quidem, quia Petrus, licet immediate non sit productus ex nihilo, sed per generationem, tamen mediata est productus ex nihilo, quia tota materia, ex qua productus est, facta est ex nihilo: at vero Christus includit rem aliquam, scilicet, personam, quæ non est facta ex nihilo, & ideo totus Christus nec proxime, nec remote factus est ex nihilo. Vnde fit secundo, vt Petrus, vel alius similis homo, licet actu non sit productus ex nihilo, tamen producibilis sit, & hoc est, quod per se pertinet ad rationem creaturæ, quæ magis consistit in intrinseca aptitudine, quam in actuali denominatione extrinseca: at vero Christus, neque est productus, neque produci potuit ex nihilo. Componitur enim Christus ex natura humana & persona diuina, hoc autem compositum, non est producibile per creationem, sed solam assumptionem humanitatis, quia necessario supponit personam, quæ ex nihilo produci non potest, quod à contrario manifeste patet, nam Petrus, qui est creatura dicto modo, annihilari potest à Deo, Christus autem annihilari non potest, cum enim necessariò semper mensura sit persona, non potest totus Christus in nihilum redigi.

Obiectio.

Dico secundo. Si creatura sumatur posteriori modo, vt idem significet, quod factura, seu quid factum, illa locutio potest habere sensum proprium, & verum: tamen, quia est ambigua, & suspicionem erroris ingerere potest, vsurpanda non est, sine sufficienti expositione seu determinatione. Hæc conclusio videtur esse iuxta mentem D. Thomæ hic, & tota sumitur ex Patribus citatis, ita enim approbant illam locutionem, vt satis semper explicant, sermonem esse de Christo, vt ex humanitate componitur. Ratio vero est, quia Christus significat compositum ex diuinitate & humanitate; sed hoc compositum est quid creatum in dicto sensu, vt supra dicta sectione 5. disputat. 7. late ostensum est; ergo Christus eadem ratione poterit dici quid creatum, atq; adeo creatura.

Obiectio.

Dices. Christus positus ex parte subiecti, simpliciter & sine determinatione, non stat seu supponit pro toto composito vt sic, sed pro supposito, tantum; subiecta enim stant materialiter, vt dicunt Dialectici; at vero de supposito non potest vere dici, esse quid creatum, seu esse creaturam.

Responsio.

Respondetur primo, supra dictum esse, subiecta interdum determinari à prædicatis, vt stant formaliter, vt constat in his locutionibus, album est quale,

calidum est terminus calefactionis: sic ergo dici poterit Christus terminus effectus creationis, & ita stabit formaliter ratione prædicati: ergo eadem ratione dici poterit factura, atq; adeo creatura, quia his vocibus idem terminus effectus creationis significatur. Quandoquocumque enim prædicatum accommodatur subiecto formaliter sumpto; & per se illi conuenit, potest illud determinare, vt ita accipitur: ita vero est in presenti. Non est ergo, cur negetur, hunc sensum esse proprium & verum supposita illa propria, & vsitata significatione terminorum. Nihilominus reliquæ partes conclusionis per se notæ sunt, vitanda est enim omnis suspicio erroris, & ideo cum hæreticis nec in vocibus conuenire debemus, quando sensus est ambiguus, sed Catholicus sensus sufficienter explicari debet.

Argumenta primæ opinionis probant hanc secundam conclusionem. Si verò contra primam fiant, respondetur omnia illa Sanctorum testimonia iuxta secundam conclusionem intelligenda esse.

Ad primam verò rationem respondetur primo, attributa creaturarum conuenire Christo ratione naturæ creatæ, quando illa non includunt suppositum creatum, & simpliciter ex nihilo productum, & ideo ex illis solum inferri potest, Christus posse dici creaturam posteriori modo dicto, non vero priori. Secundo dicitur, quædam esse prædicata creaturarum, quæ per se statim indicant dici de Christo ratione humanæ naturæ de quibus inter nos, & hæreticos nulla est controuersia, vt esse mortalem passibilem, &c. Alia vero sunt prædicata, de quibus dubium esse potest, an tribuantur Christo ratione naturæ humanæ, vel etiam ratione suppositi, de quibus est controuersia inter nos & hæreticos, vt esse mutabilem, esse finitum, esse minorem Patre. Et hæc licet in proprietate, & rigore dici possent de Christo ratione humanæ naturæ, simpliciter tamen asserenda non sunt sine sufficienti determinatione, propter rationes factas.

Prædicata creaturæ, duplicia, respectu Christi.

Ad secundam rationem respondetur, esse creaturam priori modo, non esse de essentia hominis, sed tantum posteriori modo, quia non est de essentia hominis, vt sit persona creatæ, sed tantum, vt per naturam creatam constituitur.

Ad tertiam respondetur, quod licet humanitas sit facta ex nihilo mediata, vel immediata, vt supra dictum est, & sub hac ratione sit in illa relatio creaturæ ad Deum, inde non fit, vt totus Christus per se primò, seu ratione totius compositi referatur ad Deum illa relatione, sed solum, vt in se habeat naturam, in qua est illa relatio, totum verò compositum vt sic, non refertur ad Deum illa relatione fundata in creatione, sed alia fundata in actione vnitivæ, à qua Christus denominatur creatura, secundo modo supra explicato.

Argumenta secundæ opinionis probant primam conclusionem. Si verò contra secundam fiant, nihil virget; ad Patres enim ibi responsum est. Ad tres verò rationes primas, quæ vna sunt, respondetur, creaturam in hac significatione, non includere negationem totius esse simpliciter, sed solum illius esse, sub quo denominatur creatura. Vnde, vt Christus sit creatura, non oportet, vt aliquando non fuerit, sed vt aliquando non fuerit Christus; neque vt inceperit esse simpliciter, sed vt inceperit esse Christus. Ad vltimam primo negatur sequela, scilicet, Verbum posse dici creaturam. Et ad probationem negatam consequentia, quia mutatur suppositio, & appellatio terminorum: quia, cum Christus dicitur creatura, subiectum non stat materialiter pro supposito, sed formaliter pro toto composito. Cum vero CHRISTVS dicitur esse Verbum, aut Verbum creatura, subiectum sumitur pro solo supposito. Secundo respondetur, in Catholico sensu posse dici Verbum creaturam, eo modo, quo dicitur homo

An Verbum possit dici creatura.

homo : est enim homo , quia terminat humanitatem ; dicitur ergo creatura , quia terminat naturam creatam . Sicut enim per humanitatem constituitur in esse hominis , ita per naturam creatam in esse creaturæ : sicut enim dicit Leo Pap. creatorem fieri creaturam in hoc mysterio . Et Hieronymus dixit , *creare* , in quodam sensu in Scriptura usitato non significare fieri simpliciter , quod non erat , sed quod erat , fieri tale . Quomodo dicit Augustinus de Fide , & Symbolo , c. 4 . Quando Verbum caro factum est , eadem sapientia , qua à Deo genita est , dignata est in hominibus creari . Sed quanquam hoc verum sit , istæ locutiones multo magis sunt vitandæ , quia est maior æquiuocatio , & maius periculum erroris ; Verbum enim simpliciter est persona increata , & ideo absolute nullo modo dici debet creatura .

ARTICVLVS IX.

Verum hæc sit vera , iste homo , demonstrato Christo , inceptum esse .

108.
g. d. 12 q. 1.
art. 9. n. 1.
Tract. 105.
a. m. d. 109.

AD nouum sic proceditur . Videtur , quod ille homo , demonstrato Christo , inceptum esse . Dicit enim Augustinus super Ioan. * Priusquam mundus esset , nec nos eramus , nec ipse mediator Dei & hominum , homo Iesus Christus . Sed illud , quod non semper fuit , inceptum esse . Ergo ille homo , demonstrato Christo , inceptum esse .

2. Præterea , Christus inceptum esse homo . Sed esse hominem , est esse simpliciter . Ergo ille homo inceptum esse simpliciter .

3. Præterea , Homo importat suppositum humane nature . Sed Christus non semper fuit suppositum humane nature . Ergo ille homo inceptum esse .

Sed contra est , quod dicitur Hebr. ultimo , Iesus Christus heri & hodie , ipse & in secula .

a. Respondeo dicendum , quod non est dicendum , quod ille homo , demonstrato Christo , inceptum esse , si nihil addatur , & hoc duplici ratione . Primo quidem , quia hæc locutio est simpliciter falsa secundum sententiam Catholicæ fidei , qua ponimus in Christo unum suppositum & unam hypostasim : sicut & unam personam . Secundum hoc enim oportet quod in hoc , quod dicitur , iste homo , demonstrato Christo , designetur suppositum æternum , cuius eternitati repugnat incipere esse . Unde hæc est falsa , hic homo inceptum esse . Nec obstat , quod incipere esse conuenit humane nature , qua significatur per hoc nomen , homo , quia terminus in subiecto positus non tenetur formaliter pro natura , sed magis materialiter pro supposito , ut supra dictum est .

Art. 7. huius
q. ad 3.

Secundo , quia etiam si esset vera , non tamen esset ea vitandum absque determinatione , ad euitandam hæresim Arii : quia sicut persone Filij Dei attribuit , quod esset creatura , & quod esset minor Patre , ita attribuit ei , quod esse inceptum , dicens , quod erat , quando non erat .

Ad primum ergo dicendum , quod autoritas ista est intelligenda cum determinatione : ut scilicet , dicamus , quod homo Iesus Christus non fuit antequam mundus esset , secundum humanitatem .

Ad secundum dicendum , quod cum hoc verbo , Incipit , non sequitur argumentum ab inferiori ad superius : non enim sequitur , hoc incipit esse album ; ergo incipit esse coloratum . Et hoc ideo , quia incipere , importat nunc esse & non prius ; non autem sequitur , hoc non erat prius album ; ergo non erat prius coloratum . Esse autem simpliciter , est superius ad esse hominem : unde non sequitur , Christus inceptum esse homo : ergo inceptum esse .

Ad tertium dicendum , quod hoc nomen homo , secundum quod accipitur pro Christo , licet significet humanam naturam , qua inceptum esse , tamen supponit suppositum &

A tertium , quod esse non inceptum . Et ideo , quia secundum quod ponitur in subiecto , tenetur pro supposito , secundum autem quod ponitur in predicato , refertur ad naturam , ideo hæc est falsa ; homo Christus esse inceptum : sed hæc est vera : Christus inceptum esse homo .

COMMENTARIVS.

DIuus Thomas aliter huic questioni respondet , quam præcedenti , hanc enim locutionem , Christus inceptum esse , dicit esse falsam in proprietate , & rigore sermonis . Et ratio eius est , quia significat , personam Christi simpliciter inceptum esse , quod illius æternitati repugnat . Antecedens probat quia subiecta tenentur materialiter pro supposito , unde cum dicitur , Christus inceptum esse , inceptio tribuitur ipsi supposito . Quæ ratio , atque adeo tota hæc doctrina , magnam patitur difficultatem , præsertim suppositis , quæ articulo præcedenti dicta sunt .

Primum quidem , quia subiecta interdum etiam habent formaliter , si determinentur à prædicatis , ut ibi dictum est : ergo hoc subiectum , Christus , potest determinari ab illo prædicato , inceptum , ut sit formaliter pro toto composito , quod est Christus : sed illud compositum verè dicitur inceptum esse , ergo . Confirmatur ad hominem , nam in hac propositione , Deus est homo , dicunt Thomistæ , subiectum determinari à prædicato , ut sit pro supposito , quatenus substat humanitati , ut illa propositio sit per se : cum tamen illa suppositio multo magis sit aliena à significatione illius termini , Deus , qui nullo modo humanitatem implicat . Unde illa sententia probabilior est , si propositio fiat sub nomine Christi scilicet , Christus est homo , illa enim est per se , & formalis prædicatio , quia prædicatum determinat subiectum : ergo idem dici poterit de hac , Christus inceptum esse . Confirmatur secundo , ex communi modo concipiendi , cum enim dicimus , hoc album inceptum hodie , non significamus , ipsum subiectum inceptum esse simpliciter , sed inceptum esse album .

Propter hæc & similia argumenta , Scotus in 3. distinctione . 11. q. 3. dicit , illam propositionem in rigore sermonis esse veram . A qua sententia parum discrepat Bonauentura art. 2. q. 2. quemuis varijs distinctionibus utatur . Et Durand. distinct. 12. q. 1. qui dicit , Bonauenturam illam esse æquiuocam & distinguendam . Hi tamen omnes simpliciter negant hanc , Verbum inceptum esse , quia hæc repugnat eternitati Verbi : nec sequitur per communicationem idiomatum , ex illa , Christus inceptum esse , quia mutatur formalis suppositio in materiam , atque adeo variatur appellatio , nam in vnâ tribuitur inceptio Christo ut sic , in alia autem verbo . Nec modus loquendi Sanctorum videtur ab hac sententia alienus . Augustinus enim tractat. 105. in Ioan. ait : Antequam mundus foret , nec nos eramus , nec ipse mediator Christus , si ergo non erat , inceptum esse . Deinde Nazianzenus orat. 35. numer. 72. dicit Christum esse factum , quod perinde est . Denique Leo Papa in dicto ser. 3. Pentecost. c. 2. dicit , Christum esse temporalem , quod est dicere , inceptum esse .

E Nihilominus sententia D. Thomæ est communior Doctorum , cum Magistro in 3. distinct. 11. & 12. ubi Palud. Herizus , Capreolus , & alij . Marfil . q. 9. in fine , Caietanus late hic , qui refert varia argumenta . Scoti & Durandi , & illa soluit . Ratio vero D. Thomæ quæ est fundamentum huius sententiae , ita explicanda est . Nam , licet illa propositio , Christus inceptum esse , affirmatiua videatur , tamen includit hanc negatiuam , Christus aliquando non fuit : hæc verò est falsa , quia eius contradictoria est de fide , quia Christus semper fuit , est enim æternus , iuxta illud Ioan. 8. Antequam Abraham fieret , ego sum . Et ad Heb. 13. Iesus Christus heri , & hodie ipse & in secula : non possunt autem de Christo verificari contradictoria , etiam per com-

communicationem idiomatum, quia negatio simpliciter omnia negat, ut nos etiam supra dicebamus

Vnde licet Christus possit vocari spiritualis, & materialis, non potest negari, quod sit spiritualis vel omnipotens; unde sicut hæc simpliciter est falsa, Christus non est omnipotens, ita & hæc, Christus non est æternus; ergo & illa, Christus incepit esse, quæ hanc includit. Confirmatur primò, quia hæc simpliciter est falsa, Christus habuit ex matre suam esse simpliciter, sed hoc significatur per illam propositionem, nam esse absolute dictum seu secundum adiacens, ut Dialectici dicunt, significat esse simpliciter illius rei cui tribuitur. Vnde confirmatur secundo, nam in illa propositione simpliciter prolata Christus incepit esse, inceptio attribuitur esse diuino, quod est esse simpliciter Christi; secus verò erit, si addatur determinatio, in quantum homo, quia iam tunc ratione illius inceptio attribuitur esse humano.

Zulgen.

Inter has sententias, quod ad rem attinet, nulla esse potest differentia, quam Fulgentius lib. de Incarnatione, cap. 10. optimè his verbis complexus est. Verbum incepit esse Christus, Verbum tamen mansit æternum, & caro in ipso sumpsit initium. Quod ad modum verò loquendi attinet, quanquam prior sententia sit probabilis, quia ille usus vocum, & sensus illius locutionis non est omnino alienus à significatione terminorum, nequæ à communi modo loquendi hominum, nihilominus tamen simpliciter & in rigore sententia D. Thomæ verior est & securior, quia non dicitur aliquis simpliciter & absolute incepere esse, nisi denuo acquirat præcipuum ac principale esse suum: Christus autem non acquisiuit denuo illud esse, quod in ipso est primarium, atque adeo esse simpliciter, & ideo huic prædicato non potest convenire, ut determinet subiectum illo modo, quo prima sententia asserbat, quia prædicatum significans inceptionem, cadit super esse absolute dictum, atque adeo super esse simpliciter: non ergo potest determinare subiectum in ordine ad esse secundum quid, respectu suppositi, pro quo supponit. Tum etiam, quia prædicatum negatiuum non determinat subiectum, sed simpliciter negat: propter quod hæc est falsa, Christus non est omnipotens, quia reuera non significat, non esse omnipotentem, secundum humanam naturam, sed simpliciter & absolute: propter quod etiam hæc est falsa, Christus non fuit ab æterno. Illa vero propositio, Incepit esse, includit hanc negationem, & per illam exponitur, ut dictum est, & constat ex Dialectica, Et per hoc satisfactum est argumentis primæ sententiæ.

Vnde à fortiori constat hanc esse falsam, Christus incepit esse Deus, tum quia includit illam negatiuam, aliquando non fuit Deus: tum quia quod incepit esse tale, supponitur actioni, per quam incepit esse tale; quod hic dici non potest, ut articulus 7. tractatum est. De hac vero propositione, Christus est factus, idem indicat D. Thom. quod de hac, Christus incepit esse, quia fieri simpliciter dictum, refertur ad esse simpliciter illius subiecti, cui tribuitur, unde includit eandem negationem, quam verbum, incepit. Non est autem idem de his prædicatis, natus ex virgine, seu mortuus, quia hæc ex vi suæ negationis solum referuntur ad esse humanum, secundum quod natus est Christus, vel mortuus.

ARTICVLVS X.

Verum hæc sit vera, Christus, secundum quod homo, est creatura.

AD decimum sic proceditur. Videtur, quod hæc sit falsa: Christus, secundum quod homo, est creatura, vel, incepit esse. Nihil enim in Christo est creatum nisi humana natura. Sed hæc est falsa, Chri-

stus, secundum quod homo, est humana natura. Ergo hæc etiam est falsa, Christus, secundum quod homo, est creatura.

2. Præterea, prædicatum magis predicatur de termino in reduplicatione posito, quam de ipso subiecto propositionis: sicut si dicam, corpus, secundum quod coloratum, est visibile, sequitur quod coloratum sit visibile. Sed hæc non est absolute (sicut dictum est *) concedenda, homo Christus est absolute. Ergo neque hæc, Christus secundum quod homo, est creatura.

3. Præterea, Quicquid predicatur de quocunque homine, secundum quod homo, predicatur de eo per se & simpliciter, idem enim est per se, & secundum quod ipsum, ut dicitur 5. Metaph. * Sed hæc est falsa, Christus est per se, & simpliciter creatura. Ergo etiam hæc est falsa, Christus secundum quod homo, est creatura.

Sed contra, omne quod est, vel est creator, vel creatura. Sed hæc est falsa, Christus secundum quod homo est creator. Ergo hæc est vera, Christus secundum quod homo est creatura.

a. Respondeo dicendum, quod cum dicitur, Christus secundum quod homo, hoc nomen, homo, potest resumi in reduplicatione, vel ratione suppositi, vel ratione nature. Si quidem resumatur ratione suppositi, cum suppositum humana natura in Christo sit æternum & creatum, hæc erit falsa, Christus secundum quod homo, est creatura. Si verò resumatur ratione humane nature, sic est vera: quia ratione humane nature, siue secundum humanam naturam conuenit sibi esse creaturam, ut supra dictum est. * Sciendum tamen, quod nomen sic resumptum in reduplicatione magis proprie tenetur pro natura, quam pro supposito: resumitur enim in vi prædicati, quod tenetur formaliter. Idem enim est dictum, Christus secundum quod homo, ac si diceretur, Christus secundum quod est homo. Et ideo hæc magis est concedenda, quam neganda, Christus, secundum quod homo, est creatura. Si tamen adderetur aliquid, per quod traheretur ad suppositum, esset propositio magis neganda, quam concedenda: puta si diceretur, Christus secundum quod hic homo, est creatura.

Ad primum ergo dicendum, quod, licet Christus non sit humana natura, est tamen habens humanam naturam. Nomen autem creatura, natum est predicari non solum de abstractis, sed etiam de concretis: dicimus enim, quod humanitas est creatura, & quod homo est creatura.

Ad secundum dicendum, quod ly, homo, secundum quod ponitur in subiecto, magis respicit suppositum: secundum autem quod ponitur in reduplicatione, magis respicit naturam, ut dictum est. * Et quia natura est creata, suppositum vero increatum: ideo licet non concedatur ista simpliciter, Homo Christus est creatura: conceditur tamen ista, Christus secundum quod homo, est creatura.

Ad tertium dicendum, quod cuiuslibet homini, qui est suppositum solius nature humane, competit quod non habeat esse, nisi secundum humanam naturam: & ideo de quolibet tali supposito sequitur, si secundum quod homo est creatura, quod si creatura simpliciter. Sed Christus non solum est suppositum humane nature, sed etiam diuina, secundum quam habet esse increatum: & ideo non sequitur, si secundum quod homo est creatura, quod sit simpliciter creatura.

COMMENTARIVS.

Quamuis D. Thomas distinctionem præmittat, quæ absolute docet, istam propositionem debere concedi, quia per illam determinationem positam à parte subiecti, si proprie usurpetur, determinatur subiectum, ut non accipiat pro supposito absolute & secundum se, sed prout substat humanitati,

600

Obiectio.
Scot.

constat autem ex dictis, Christum hoc modo verè
posse dici creaturam. Et ex hoc facillè soluitur obie-
ctio, quam hic refert Caietanus ex Scoto in 2. dist. 11.
q. 2. qui primum dicit, non magis hanc propositio-
nem esse veram, *Christus, in quantum homo, est creatu-
ra*, quam illam, *Christus est creatura*, quia cum illud,
in quantum, non sit conditio diminuens illa propo-

Responsio.

sitio reduplicata includit propositionem de inesse,
seu præiacentem: unde Gabriel 3. dist. 11. quæst. 1.
art. 3. putat, quidquid de Christo absolute negatur,
vel conceditur, etiam cum illa determinatione ne-
gandum esse, vel concedendum, quod etiam Maior,
Almain, & alij ibi insinuant. Sed hæc regula absolu-
te sumpta nobis non placet, quia ex vi formæ locu-
tionis non semper est eadem ratio utriusque propo-
sitionis, ut ex dictis facillè patet, quia, quando subie-
ctum est sine determinatione, solet supponere pro
supposito, quasi materialiter, per determinationem
autem fit, ut sit formaliter: illa enim determinatio
in hac propositione, non sumitur reduplicatiuè, sed
specificatiuè, & ideo non oportet, ut possit simpli-
citer resolui in suâ de inesse, quia poterit facillè mu-
tari suppositio & acceptio terminorum. Et hoc mo-
do dici potest illa particula, in quantum, aliquo mo-
do, non quidem diminuens significationem aut
propriètatem terminorum, sed quasi limitans & de-
terminans suppositionem subiecti. Et hac etiam ra-
tione, ut D. Tho. hic indicauit, & Caietan. explicuit,
quamuis hæc non sit vera simpliciter, *Christus incepit
esse*, cum prædicta vero limitatione, in quantum ho-
mo, est vera, quia Christus in quantum homo, non
est æternus, sicut neq. in quantum homo est Deus:
ergo in quantum homo, est creatura, & incepit esse.

Obiectio 2.

Secundo vero addit Scotus, etiam si huiusmodi
modus loquendi verus sit, tamen esse improprium,
quia huiusmodi determinatio specificans, deberet
potius poni in subiecto, quam in prædicato, ut si di-
camus Christum incepisse secundum esse humanum.
Et confirmatur hoc, quia alias in rigore est falsa hæc
propositio, *Christus in quantum homo, incepit esse*, quia
illud prædicatum significat esse simpliciter ipsius
Christi, ut supra dictum est: Christus autem non in-
cepit in suo esse simpliciter, etiam in quantum homo.

Responsio.

Respondetur tamen, propriètatem sermonis ex com-
muni usu esse accipiendam: at verò iuxta commu-
nem & proprium modum loquendi, non solum in
prædicato, sed etiam in subiecto, poni solet deter-
minatio: & merito, quia per illam indicatur propria
ratio, secundum quam conuenit subiecto tale præ-
dicatum. Unde fit, ut consequenter etiam prædica-
tum accommodetur tali subiecto, ut cum dicitur,
Christus in quantum homo, incepit esse, hoc ipso quod
limitatur subiectum, ut sit pro supposito humano
ut sic, limitatur etiam prædicatum, ut solum tribuat
illi subiecto ut sic inceptionem essendi, scilicet, in
esse humano. Et ita soluitur confirmatio, nam licet,
esse, absolute dictum, & applicatum subiecto, simpli-
citer etiam sumpto, & sine addito, significet esse sim-
pliciter illius suppositi: tamen, quando applicatur
subiecto sub determinatione aliqua tantum signifi-
cat esse, quod supposito sub tali determinatione co-
uenit. Et ita facillè concordat hæc doctrina cum ijs,
quæ dicta sunt disputatione præcedenti, sectione 4.
regula 4. nam hoc prædicatum significans inceptio-
nem absolute dictum de supposito, requirit suppo-
situm creatum; non vero, si dicatur de subiecto cum
prædicta determinatione. Unde etiam intelligitur,
cum Christus, in quantum homo dicitur creatura,
ibi, creaturam, non significare aliquid omnino ex ni-
hilo productum, sed aliquid effectum & productum
per actionem aliquam, quia Christus, in quantum
homo, non est ex nihilo productus, quia illud, in quan-
tum, non designat solum humanitatem, sed totum
compositum ut sic, quod non est factum ex nihilo,
ut constat. Unde ad hoc magis explicandum obser-

uare oportet, non omnino esse idem dicere, secundum
humanitatem, & in quantum homo, nam prior parti-
cula videtur solum designare humanitatem, quæ om-
nino est creatura producibilis ex nihilo: posterior
vero particula, in quantum homo, totum compo-
situm designat, ut dictum est.

Et ex his tandem facillè intelligitur, quod vltimo
loco addidit D. Tho. si addatur ex parte subiecti ar-
ticulus demonstratiuus, ut dicendo, *Christus, in quan-
tum hic homo, est creatura*, propositionem esse magis
ambiguam: erit enim falsa, demonstretur ipsum
suppositum. Tamen in rigore & ex propriètate ser-
monis, etiam potest admitti sensum verum: quia
hic homo, & formaliter non designat suppositum,
sed substantiam in hac humanitate, ut sic, & licet de-
signet illud, non tamen absolute & secundum se, sed
ut cum hac humanitate componit hunc hominem,
qui sub hac ratione dici potest creatura, ut explica-
tum est.

ARTICVLVS XI.

*Verum hæc sit vera, Christus, secundum quod ho-
mo, est Deus.*

AD vndecimum sic proceditur. Videtur,
quod Christus, secundum quod homo, sit Deus.
Deus. Christus enim est Deus per gratiam
vniõis. Sed Christus, secundum quod ho-
mo, habet gratiam vniõis. Ergo Christus, secundum quod
homo, est Deus.

2. Præterea, Dimittere peccata, est proprium Dei, se-
cundum illud Isaia. 43. Ergo sum ipse, qui deleo iniquita-
tes tuas propter me. Sed Christus, secundum quod homo,
dimittit peccata, secundum illud Matth. 16. Vt autem scia-
tis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimitten-
di peccata, &c. Ergo Christus, secundum quod homo, est
Deus.

3. Præterea, Christus non est homo communis, sed est ho-
mo iste particularis. Sed Christus, secundum quod est ipse
homo, est Deus, quia in isto homine designatur suppositum
æternum, quod naturaliter est Deus. Ergo Christus, secundum
quod homo, est Deus.

Sed contra, illud, quod conuenit Christo, secundum quod
homo, conuenit cuilibet homini. Si ergo Christus, se-
cundum quod homo, est Deus, sequitur, quod omnis homo sit
Deus, quod patet esse falsum.

Respondetur dicendum, quod iste terminus, quod homo, in
reduplicacione positus, potest dupliciter accipi. Vno modo
quantum ad naturam, & sic non est verum, quod Chri-
stus, secundum quod homo, sit Deus, quia humana natura
est distincta à diuina secundum differentiam naturæ. Alio
modo potest accipi ratione suppositi: & sic, cum suppositum
naturæ humane in Christo, sit persona Filius Dei, cui per se
conuenit esse Deum, verum est, quod Christus, secundum
quod homo, sit Deus. Qui tamen terminus in reduplica-

cione positus magis proprie tenetur pro natura, quam pro
supposito (ut supra dictum est*) ideo magis est ista negan-
da, Christus, secundum quod homo, est Deus, quam sit af-
firmanda.

Ad primum ergo dicendum, quod non secundum idem
conuenit alicui, moueri ad aliquid, & esse illud: nam mo-
ueri conuenit alicui ratione materiæ vel subiecti, esse autem
in actu ratione formæ. Et similiter non secundum idem
conuenit Christo ordinari ad hoc, quod sit Deus per gratiam
vniõis, & esse Deum. Sed primum conuenit sibi secundum
humanam naturam, secundum vero secundum diuinam. Et
ideo hæc est vera, Christus, secundum quod homo, habet gra-
tiam vniõis: non tamen ista, Christus, secundum quod ho-
mo, est Deus.

Homil. 30.
in Matthe.
cap. 2.
to 2.

Ad secundum dicendum, quod filius hominis habet in terra a potestatem dimittendi peccata, non virtute humane nature sed virtute nature diuine. In qua quidem natura diuina consistit potestas dimittendi peccata per autoritatem, in humana autem natura consistit instrumentaliter & per ministerium. Vnde Chrysostomus super Mattheum, * hoc exponens, dicit: Signatur dicit, in terra dimittendi peccata, ut ostenderet, quod humana natura a potestate diuinitatis vniuit in diuisibili vniione, quia etsi factus est homo, tamen Dei Verbum permansit.

Ad tertium dicendum, quod, cum dicitur, iste homo, pronomen demonstratiuum, hoc nomen, homo, trahit ad suppositum. Et ideo magis est hac vera, Christus, secundum quod iste homo, est Deus: quam ista, Christus, secundum quod homo, est Deus.

COMMENTARIUS.

Diu⁹ Thomas hic eadem distinctione vnitur, qua in articulo precedenti, scilicet, si dictio, in quantum, reduplicet suppositum, propositionem esse veram, si autem naturam, esse falsam. Quia vero prior sensus est valde improprius, & contra vim illius reduplicationis, quæ in illo sensu superflua & sine fructu fieret, sequitur, propositionem illam simpliciter & in rigore falsam esse, quia significat, esse Deum, conuenire Christo formaliter, vt subsistenti in humanitate, quod falsum est. Addit vero D. Thomas, hanc propositionem magis posse concedi, Christus, in quantum hic homo, est Deus, quia ille articulus facit, vt prior sensus melius hic applicari possit, designando suppositum per dictionem illam, in quantum: quam sententiam non probat Durand, in 3, distinct. 10, quæst. 1. num. 12. & Bonauent. artic. 1. quæst. 1. & 2. in eandem sententiam inclinare videtur. Et est probabilis sententia propter ea, quæ dixi in simili, circa articulum precedentem: sed res est parui momenti: & reuera videtur etiam hoc modo impropria propositio, atque adeo ambigua & distinguenda. Hinc vero fit, hanc esse magis falsam, Christus, in quantum Deus, est homo, quia nec ratione nature, nec ratione suppositi potest habere vnum verum sensum. Videantur generales regulæ supra positæ disp. præced. sect. 3. & 4.

ARTICVLVS XII.

Vtrum hæc sit vera, Christus, secundum quod homo, est hypostasis vel persona.

111.
3. d. 10 q. 1.
art. 2. Et. Ro.
1. d. 3. col.

D duodecimum sic proceditur. Videtur, quod Christus, secundum quod homo, sit hypostasis vel persona. Illud enim, quod conuenit cui libet homini, conuenit Christo, secundum quod est homo: est enim alijs hominibus similis, secundum illud Phil. 2. In similitudinem hominum factus, sed omnis homo est persona. Ergo Christus, secundum quod homo, est persona.

Aliquaui-
lum à prin-
cipio 3. pag.

2. Præterea, Christus, secundum quod homo, est substantia rationalis nature, non autem substantia vniuersalis: ergo substantia indiuidua. Sed nihil aliud est persona, quam rationalis nature indiuidua substantia, vt Boetius dicit in libro de duabus naturis. Ergo Christus, secundum quod homo, est persona.

3. Præterea, Christus, secundum quod homo, est res humane nature, & suppositum & hypostasis eiusdem nature. Sed omnis hypostasis & suppositum & res humane nature, est persona. Ergo Christus, secundum quod homo, est persona.

Sed contra, Christus, secundum quod homo, non est persona æterna. Si ergo Christus, secundum quod homo, sit persona, sequeretur, quod in Christo sint due persone, vna temporalis & alia æterna. Quod est erroneum, vt supra dictum est. *

Fr. Suarez, Tom. 1.

Respondeo dicendum, quod, sicut supra dictum est, * iste terminus homo, in reduplicatione positus, potest accipi vel ratione suppositi, vel ratione nature. Cum ergo dicitur: Christus secundum quod homo: est persona, si accipitur ratione suppositi, manifestum est, quod Christus, secundum quod homo, est persona, quia suppositum humane nature nihil aliud est, quam persona Filij Dei. Si autem accipitur ratione nature, sic potest intelligi dupliciter. Vno modo, vt intelligatur, quod humane nature competat esse in aliqua persona. Et hoc etiam modo verum est: omne enim, quod subsistit in humana natura, est persona. Alio modo potest intelligi, vt natura humane in Christo propria personalitas debeat, causata ex principiis humane nature. Et sic Christus, secundum quod homo, non est persona, quia humane nature non est per se seorsum subsistens à diuina natura, quod requirit ratio persone.

Ad primum ergo dicendum, quod omni homini conuenit esse personam, secundum quod omne subsistens in humana natura est persona. Sed quod est proprium homini Christo, quod persona subsistens in humana natura eius, non sit causata ex principiis humane nature, sed sit æterna. Et ideo vno modo est persona, secundum quod homo, alio modo non, sicut dictum est. *

Ad secundum dicendum, quod substantia indiuidua, quæ ponitur in definitione persone, importat substantiam completam per se subsistentem separati ab alijs: alioquin manus hominis posset dici persona, cum sit substantia quedam indiuidua, quia tamen est substantia indiuidua, sicut in alio existens, non potest dici persona. Et eadem ratione, nec humane nature in Christo, quæ tamen potest dici indiuiduum, vel singulare quoddam.

Ad tertium dicendum, quod, sicut persona significat quid completum, & per se subsistens in natura rationali, ita hypostasis, suppositum, & res nature, in genere substantia significant quiddam per se subsistens. Vnde, sicut humane nature non est per se persona seorsum à persona Filij Dei: ita enim non est per se hypostasis, vel suppositum, vel res nature. Et ideo in sensu, in quo negatur ista, Christus secundum quod homo, est persona, oportet etiam negari omnes alias.

COMMENTARIUS.

Diuus Thom. fere sub eadem distinctione respondet, & in summa sentit, illam propositionem esse se ambiguam & distinguendam. Aduertendum autem videtur ex Alciſiod. lib. 3. Summæ tract. 1. cap. 1. quæst. 8. distinctionem illam, in quantum, non debere applicari homini, vel humanitati in communi, quia vt sic abstrahit à personis: debet ergo applicari homini seu humanitati vt subsistenti in re ipsa: & hoc modo fere idem est dicere, Christum, in quantum hominem, vel in quantum hunc hominem, esse personam. Hoc autem modo duplex videtur esse posse sensus non improprius huius propositionis. Primus est, Christum ab humanitate habere, quod sit persona, quomodo sumitur, in quantum, reduplicatiue: & sic est plane falsa propositio, quia significat, Christum esse personam creatam, cuius veluti causa & radix est humanitas. Secundus sensus est, Christum etiam vt subsistentem in humana natura esse personam, quomodo sumitur, in quantum, specificatiue: & ita est propositio verissima, vt per se constat, & hic est sensus D. Tho. in hoc articulo, & aliorum Theologorum in 3. d. 10. Bonauent. Ricard. Durand. & A. lenf. 3. parte quæstione 6. mem. 2. articulo quarto. Neque in hoc occurrit difficultas explicatione digna.

Solum queri potest, an saltem concedi possit, Christum in quantum hominem, esse personam humanam, eo sensu, quo supra articulo 1. dictum est, esse personam humanam. Respondetur, illam propositionem

Cgc tionem

Bonau.
Ricard.
Durand.
Alenf.

D. Thom.
Caiet.
Ricard.

Alexand.
III.

tionem concedi posse & debere in vtroque sensu supra posito, vt colligitur ex S. Thoma 4. contra gent. cap. 49. ad 6. 7. & 10. & Caietan. supra quaest. 2. articu. 5. & Ricard. d. 10. arti. 1. quaest. 1. ad vltim. Et ratio est, quia Christus, vt est sub humanitate, est persona composita, vt patres loquuntur: ergo est persona humana. Item, licet ab humanitate non habeat, vt persona sit, habet tamen, quod humana sit. Et cum hoc optime consonat, quod definit Alexander III. cap. Cum Christus, de haereticis, Christum, vt hominem esse aliquid, id est, primam substantiam humanam. Nec sequitur, Christus, in quantum homo, est persona humana: ergo, in quantum homo, est persona in sensu casuali: quia respectu Christi est argumentum a secundum quid, ad simpliciter. Et haec tenet de ista quaestione.

QUESTIO XVII.

De pertinentibus ad vnitatem in Christo, quantum ad esse, in duos articulos diuisa.

Inde considerandum est de his, quae pertinent ad vnitatem in Christo in communi. Nam de his quae pertinent ad vnitatem vel pluralitatem in speciali, suis locis determinandum est, sicut supra determinatum est quod in Christo non est vna tantum scientia, & infra determinabitur, quod in Christo non est vna tantum nativitas.

Considerandum est ergo primo de vnitatem Christi, quantum ad esse. Secundo, quantum ad velle. Tercio, quantum ad operari.

Circa primum quaruntur duo.

Primo, vtum Christus sit vnum vel duo.

Secundo, vtum in Christo sit tantum vnum esse,

ARTICVLVS I.

Vtrum Christus sit vnum vel duo.

Primum sic proceditur. Videtur, quod Christus non sit vnum, sed duo. Dicit enim Augustinus in primo de Trinitate, quia forma Dei accipit formam serui, vtumque Deus, propter accipientem Deum: vtumque, autem homo, propter acceptam hominem. Sed vtumque dici non potest, nisi vbi sunt duo. Ergo Christus est duo.

2. Præterea, vbi cumque est aliud, & aliud, ibi sunt duo. Sed Christus est aliud & aliud: dicit enim Augustinus, in Enchirid. Cum in forma Dei esset, formam serui accepit, vtumque, vnus, sed est aliud propter Verbum, aliud propter hominem. Ergo Christus est duo.

3. Præterea, Christus non est tantum homo, quia sic purus homo esset. Ergo est aliquid aliud, quam homo: & ita in Christo est aliud & aliud. Ergo Christus est duo.

4. Præterea, Christus est aliquid, quod est Pater, & est aliquid, quod non est Pater. Ergo Christus est aliquid & aliquid. Ergo Christus est duo.

5. Præterea, sicut in mysterio Trinitatis sunt tres personae in vna natura, ita in mysterio Incarnationis sunt due naturae in vna persona. Sed propter vnitatem naturae, non obstante distinctione personarum, Pater, & Filius sunt vnum secundum illud Ioann. 10. Ego & Pater vnum sumus. Ergo non obstante vnitatem personarum, propter dualitatem naturarum, Christus est duo.

6. Præterea, Philosophus dicit in 2. Physi. quod vnum & duo denominantur dicuntur. Sed Christus habet dualitatem naturarum. Ergo Christus est duo.

7. Præterea, sicut forma accidentalis facit alterum, ita forma substantialis aliud, vt Porphyrius dicit, * Sed in Christo sunt due naturae substantiales, humana, scilicet, & diuina. Ergo Christus est aliud & aliud. Ergo Christus est duo.

Sed contra est, quod Boetius dicit in libro de duobus naturis, in libro de duobus naturis, quod est, in quantum est, vnum est. Sed Christum esse vnum confitemur. Ergo Christus est vnum.

Respondendo dicendum, quod natura secundum se considerata, prout in abstracto significatur, non potest vere predicari de supposito seu persona, nisi in Deo, in quo non differt, quod est, & quo est, vt in prima parte habitum est. In Christo autem cum sint due naturae diuinae, scilicet, & humana, altera earum, scilicet, diuina, potest de eo predicari, & in abstracto, & in concreto: dicimus enim, quod Filius Dei, qui supponitur in hoc nomine, Christus, & est diuina natura, & est Deus. Sed humana natura non potest predicari de Christo secundum se in abstracto, sed solum in concreto, prout, scilicet, significatur in supposito. Non enim vere potest dici, quod Christus sit humana natura quia natura humana non est nata predicari de suo supposito. Dicitur autem, quod Christus est homo, sicut & quod Christus est Deus: Deus autem significat habentem deitatem: & homo significat habentem humanitatem. Alter tamen habens humanitatem significatur per hoc nomen, homo, & aliter per hoc nomen, Iesus, vel Petrus. Nam hoc nomen, homo, importat habentem humanitatem indistincte, sicut & hoc nomen, Deus, indistincte importat habentem deitatem, hoc autem nomen, Petrus vel Iesus, importat distincte habentem humanitatem, scilicet, sub determinatis individualibus proprietatibus: sicut & hoc nomen, Filius Dei importat habentem deitatem sub determinata proprietate personalis. Numerus autem dualitatis in Christo ponitur circa ipsas naturas, & ideo si ambae naturae in abstracto predicantur de Christo, sequeretur, quod Christus esset duo. Sed quia due naturae non predicantur de Christo, nisi prout significantur in supposito, oportet secundum rationem suppositi predicari de Christo vnum vel duo. Quidam autem posuerunt in Christo duo supposita, sed vnam personam, quae quidem videtur se habere secundum eorum opinionem tanquam suppositum completum vltima completionem. Et ideo, quia ponebant in Christo duo supposita dicebant, Christum esse duo neutraliter, sed quia ponebant vnam personam, dicebant Christum vnum masculinum: nam neutrum genus designat quiddam informe, & imperfectum: genus autem masculinum designat quiddam formatum & perfectum. Nestoriani autem ponentes in Christo duas personas, dicebant: Christum non solum esse duo neutraliter, sed etiam duo masculinum. Quia vero nos ponimus in Christo vnam personam & vnum suppositum (vt ex supra dictis patet) sequitur, quod dicamus, quod non solum Christum est vnus masculinus, sed etiam, quod est vnum neutrum.

Ad primum ergo dicendum, quod verbum illud Augustini, citatum in * non est sic intelligendum, quod ly, vtumque, tenet ex parte predicati, quasi dicat, quod Christus sit vtumque, sed teneretur ex parte subiecti. Et tunc ly, vtumque, ponitur non quasi pro duobus suppositis, sed pro duobus nominibus significatibus duas naturas in concreto. Possum enim dicere, quod vtumque scilicet, Deus & homo, est Deus, propter accipientem Deum: & vtumque scilicet, Deus & homo, est homo, propter acceptum hominem.

Ad secundum dicendum, quod, cum dicitur, Christus est aliud & aliud, locutio est exponenda, vt sit sensus, habens aliud & aliam naturam. Et hoc modo exponit Augustinus, in libro contra Iulianum. Vbi cum dixisset, in mediatore Dei & hominum, aliud Dei Filius, aliud hominis Filius, subdit, Aliud (inquam) pro discretionem substantiae, non alius pro vnitatem personae. Unde Gregorius Nazianzenus in Epistola ad Clidonium dicit, quod oportet compendiose dicere, aliud quidem & aliud, id est, ex quibus

Sal- diffinit.

quaest. 8.
quaest. 35.

112
3. d. 6. q. 2.
art. 1. & di.
21. q. 1. art. 1.
9. 2. ad 6. Et
4. cont. c. 38.
fin. Et vnio
art. 3. 2. &
7. & art. 3.
& 4. per to
tum, & arti
5. ad 14.
Libro 1. de
Trinit. c. 7. in
fin. tom. 3.
Enchi cap.
31. à med.
tom. 3:

Lib. 3. tex. 18
som. 2.

Ad Clid.
op. 1. cum
pro. En-
dum con-
Hanc
Sal- diffinit.